

Maatschappelijk verantwoord beleggen

“De samenwerking”
Pensioenfonds voor het Slagersbedrijf

MVB- en betrokkenheidsbeleid

Vastgesteld door het bestuur op 15 mei 2024

Inhoudsopgave

1.	Introductie	3
2.	MVB context	4
3.	MVB uitgangspunten	6
4.	MVB doelstellingen	8
5.	MVB strategie	9
6.	MVB implementatie in de beleggingsportefeuille	11
7.	MVB-governance en -inrichting	14
8.	Bijlage I: Maatschappelijk kader	18
9.	Bijlage II: Toelichting thema Klimaat	20
10.	Bijlage III: Toelichting verantwoorde consumptie & productie	23
11.	Bijlage IV: Toelichting thema Arbeid	26
12.	Bijlage V: Toelichting OESO-richtlijnen en VN-Guiding Principles	29
13.	Bijlage VI: Risicobeheer duurzaamheidsrisico	30
14.	Bijlage VII: Toelichting MVB-instrumenten	31
15.	Bijlage VIII MVB implementatie per beleggingscategorieën	36
16.	Bijlage IX: Stembeleid	42
17.	Bijlage X: Engagementbeleid	45
18.	Bijlage XI: Landenbeleid	48
19.	Bijlage XII: Fiscaal beleid	50

1. Introductie

1.1 Inleiding

Verantwoord beleggen een belangrijk thema voor pensioenfonds Slagers. Het Pensioenfonds belegt het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde wijze, in de overtuiging dat dit niet ten koste gaat van financieel rendement of zelfs een positieve bijdrage kan leveren. Waar mogelijk zal het vermogen ook worden ingezet om een bijdrage te leveren aan verduurzaming van de maatschappij. De keuzes die het pensioenfonds hierin maakt zijn gebaseerd op de input van de betrokkenen bij het fonds ('stakeholders'), namelijk de sociale partners, het bestuur, de deelnemers en het verantwoordingsorgaan.

Pensioenfonds Slagers heeft haar MVB-ambitie, -doelstellingen en -strategie vastgelegd in dit Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid (MVB-beleid). Het MVB-beleid beschrijft tevens in welke mate MVB momenteel is geïmplementeerd in de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds en op welke manier hier verantwoording over wordt afgelegd. In dit document worden MVB, duurzaamheid en ESG (Environmental, Social, Governance) afwisselend gebruikt, maar ze hebben dezelfde betekenis.

1.2 Opbouw van MVB-beleid document

Hoofdstuk 2 beschrijft de omgeving waarin het pensioenfonds zich momenteel in bevindt en de positie en standpunten die het pensioenfonds hierin neemt. Hoofdstuk 3 en 4 gaan verder in op de ambities en doelstellingen van het pensioenfonds om deze positie te realiseren en hoofdstuk 5 beschrijft de strategie van het pensioenfonds waar we stilstaan bij de keuzes van Pensioenfonds Slagers om de doelstellingen te bereiken. Hoofdstuk 6 staat stil bij de huidige implementatie van het MVB-beleid binnen de verschillende categorieën waar het pensioenfonds in is belegd. Ten slotte beschrijft hoofdstuk 7 hoe het MVB is geïntegreerd binnen de gehele organisatie van het pensioenfonds en het beleggingsproces en hoe het pensioenfonds hier verantwoording over aflegt.

2. MVB context

2.1 In wat voor wereld bevindt Pensioenfonds Slagers zich?

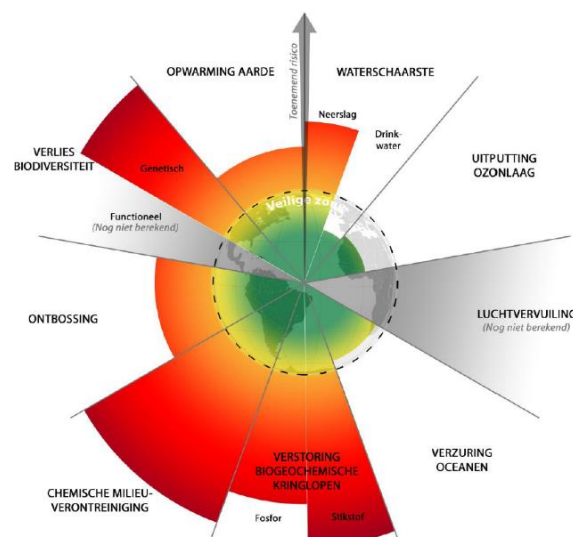
In de snel veranderende wereld waarin we leven, identificeert Pensioenfonds Slagers drie belangrijke ontwikkelingen die onze samenleving vormgeven. Technologische vernieuwing, de transitie naar een duurzame samenleving, en socio-demografische veranderingen hebben allemaal een diepgaande impact op ons dagelijks leven en de manier waarop we zaken doen, inclusief de uitdagingen waar het pensioenfonds, aangesloten Slagersbedrijven en de deelnemers mee te maken hebben. Onderstaand staan deze drie megatrends verder toegelicht.

2.1.1 Technologische vernieuwing

Als Pensioenfonds Slagers begrijpen we de noodzaak van technologische vernieuwing en omarmen we innovatieve oplossingen en bedrijven, sterker nog, we zijn er graag koploper in. We zien hoe technologieën zoals kunstmatige intelligentie en robotica de manier waarop we leven en werken drastisch veranderen. Met deze trends als drijvende kracht kijken we ook naar de beleggingsportefeuille om te onderzoeken hoe wij als pensioenfonds hier invulling aan kunnen geven. Vooral als deze technologische vernieuwing is in te zetten om maatschappelijke uitdagingen op het gebied van milieu en klimaat of sociale aspecten op te lossen en derhalve bijdragen aan een duurzame samenleving.

2.1.2 De transitie naar een duurzame samenleving

Het pensioenfonds ziet uitputting van de aarde als een urgent probleem met grote gevolgen voor natuur en mensheid. Onze huidige levenswijze is niet houdbaar en draagt bij aan de verslechtering van het klimaat, kwaliteit van lucht en water en verlies van biodiversiteit. Uitstoot van broeikasgassen door verbranding van fossiele brandstoffen, ontbossing en vervuiling veroorzaken opwarming van de aarde en schade aan ecosystemen. De figuur rechts laat zien in welke mate de mensheid de aarde uitput op 9 planetaire grenzen.

Figuur 1: 9 planetaire grenzen, Nature 2022

Om duurzaam te leven, moeten we overstappen naar hernieuwbare energiebronnen, consumptiepatronen herzien en het gebruik van grondstoffen sterk verminderen. Individuele actie is belangrijk, maar ook overheden, bedrijven en pensioenfondsen moeten ambitieuze maatregelen nemen. Uitputting van de aarde vormt ook risico's voor Pensioenfonds Slagers, zoals waardeverlies van schadelijke bedrijven en verminderde vraag naar activiteiten zoals het delven en verwerken van fossiele brandstoffen, consumptie van producten die bijdragen aan ontbossing en producten die vervuiling veroorzaken. Naast risico's biedt de transitie naar duurzaamheid ook kansen, zoals investeringen in duurzame bedrijven, infrastructuur en landbouw. Onderzoek van IPCC bevestigt de noodzaak van nieuwe technologieën om de klimaatdoelstelling te halen. Door koploper te zijn bij innovatieve ideeën kan er een positieve impact worden gemaakt op duurzaamheidsthema's zoals klimaat met een aantrekkelijk rendement.

2.1.3 Socio-demografische veranderingen en de slagersbranche

Tot slot ziet het pensioenfonds ook wereldwijd socio-demografische veranderingen, waaronder vergrijzing, migratie en veranderingen in maatschappelijke beleving van voeding. Door de verbeteringen in de gezondheidszorg en een stijgende levensverwachting neemt het aantal ouderen wereldwijd toe, wat gevolgen heeft voor de arbeidsmarkt, gezondheidszorg en sociale voorzieningen. Daarnaast ervaren sommige regio's snelle bevolkingsgroei, terwijl andere regio's te maken hebben met bevolkingsafname cq. migratie, wat invloed heeft op hulpbronnen, infrastructuur en sociale cohesie.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Specifiek in Nederland zien we dat de voedingsindustrie en agrarische sector te maken hebben met grote veranderingen, die direct of indirect ook de slagersbranche kunnen gaan raken. Bewustwording van de oorsprong, kwaliteit en mogelijke negatieve impacts van voeding waaronder vlees is toegenomen. De consumptie van vlees in Nederland per hoofd van de bevolking neemt ook al enkele jaren enigszins af. In 2019 was de vleesconsumptie per Nederlander 77,8kg, in 2022 was dit nog 75,0kg ofwel -3,6%¹ in drie jaar tijd. Pensioenfonds Slagers wil een positieve rol vervullen in deze transitie waar mogelijk. Dit in de overtuiging dat de slager op ambachtelijke wijze de consument kan blijven bedienen, ook bij veranderende voedingspatronen.

Er is een samenhang tussen de verschillende maatschappelijke trends. Sociale onzekerheid volgt uit armoede, honger of het gebrek aan een veilige woonomgeving. Door te investeren in oplossingen voor een duurzame samenleving kan een eerlijke transitie plaatsvinden, zowel in Nederland als in andere (opkomende) landen. Daarom zal Pensioenfonds Slagers haar maatschappelijke bijdrage prioriteren om de grootste bijdrage te leveren aan uitdagingen gerelateerd aan milieu en klimaat en voeding, waar mogelijk ook in Nederland. Dit ook aansluitend bij de beleggingsovertuiging 'Investeringsmogelijkheden in Nederland hebben bijzondere aandacht'.

2.2 Wat zegt de deelnemer hierover?

In het reputatieonderzoek is in 2024 aan de deelnemer (actieven, slapers, gepensioneerden) gevraagd naar maatschappelijke speerpunten en naar het doen van specifieke beleggingen met een maatschappelijke impact (positief of negatief). De resultaten hiervan zijn als volgt:

Wat betreft de speerpunten:

1. De deelnemer onderschrijft het belang van het thema klimaat
2. Het thema innovatieve (technologische) bedrijven die bijdragen aan een duurzame wereld krijgt de hoogste score van alle voorgelegde speerpunten, zelfs een ruim hogere score dan klimaat.
3. Het thema voedselvoorziening en verantwoorde consumptie en productie scoren ongeveer net zo hoog en duidelijk hoger dan klimaat.
4. Ook mensenrechten (leefbaar loon, veiligheid, kinderarbeid) krijgt een zeer hoge score.

Ondanks dat de deelnemer klimaat nog steeds belangrijk vind, concludeert het bestuur dat de deelnemer het belang van technologische vernieuwing onderschrijft (hier wordt reeds in geïnvesteerd in de impact beleggingen), en het thema voedselvoorziening en verantwoorde consumptie en productie én het thema mensenrechten (hierna conform de SDG-methodologie 'arbeidsomstandigheden') aandacht van het pensioenfonds verdienen.

1. Wat betreft beleggingen met maatschappelijke impact: Er is een duidelijke voorkeur om **wél** te beleggen in duurzame energie, Nederlandse bedrijven en infrastructuur, Nederlandse woningen en hypotheek.
2. Er is een duidelijke voorkeur om **niet** te beleggen in wapens, tabak en kinderarbeid
3. Er is een lichte voorkeur om niet te beleggen in fossiele brandstoffen en geen eenduidig beeld bij bedrijven die binnen de wet zo weinig mogelijk belasting betalen.

In lijn met de investment beliefs van het pensioenfonds reageert de deelnemer zeer positief op investeringen in Nederland. Daarnaast wordt het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds onderschreven en lijkt hier geen aanleiding voor verandering.

¹ Vleesnota 2023: vleesconsumptie is verder gedaald in 2022 – Wageningen University & Research. Inflatie heeft mogelijk ook invloed op consumptiepatronen, in 2022 is met name rundvlees in prijs gestegen en consumptie hiervan gedaald.

3. MVB uitgangspunten

In dit MVB-beleid is vastgelegd hoe Pensioenfonds Slagers via de beleggingsportefeuille een positieve bijdrage levert aan duurzaamheid, hoe het de negatieve bijdrage tracht te minimaliseren en hoe het MVB-risico's beheerst die kunnen resulteren in o.a. financiële of reputatieschade. Hierbij neemt het pensioenfonds de maatschappelijke ontwikkelingen in overweging zoals beschreven in hoofdstuk 2 en streeft het ernaar om naast het verminderen van de bijbehorende risico's ook te profiteren van de kansen die voortvloeien uit deze veranderingen.

De visie van pensioenfonds op MVB is als volgt:

Het uitvoeren van de pensioenregeling geschiedt correct en maatschappelijk verantwoord. Het beleggingsbeleid sluit aan op de toekomstbestendigheid van het fonds, maar draagt tegelijkertijd bij aan een duurzame maatschappij. Daarnaast streeft het fonds naar een breed risicodraagvlak voor behoud van solidariteit en collectiviteit.

Hieronder zijn de verschillende uitgangspunten die volgen uit deze visie verder uitgewerkt.

1. Belanghebbende van Pensioenfonds Slagers dienen goed betrokken en geïnformeerd te worden over het MVB beleid van het pensioenfonds

Pensioenfonds Slagers vindt het belangrijk dat het MVB beleid draagvlak heeft bij haar deelnemers. Hierbij hoort tevens een hoge mate van transparantie naar de belanghebbende over het gevoerde MVB-beleid en de behaalde MVB-resultaten die zijn behaald door het pensioenfonds. Dit betekent dat:

- De MVB positie en standpunten die het pensioenfonds inneemt moeten breed gedragen worden door de deelnemers en het bestuur van het pensioenfonds; en
- Belanghebbende van Pensioenfonds Slagers dienen goed betrokken en geïnformeerd te worden over het MVB beleid van het pensioenfonds.

2. Vermijden van negatieve maatschappelijke impact

Pensioenfonds Slagers vindt het belangrijk om ernstige schendingen van het milieu en de maatschappij te vermijden. Om deze reden wenst het pensioenfonds niet te beleggen in de bedrijven of landen waar dergelijke materiële MVB-risico's aan verbonden zijn. Daarom:

- Dienen alle beleggingen in beleggingsfondsen of mandaten volledig aan de uitsluitingenlijst en het landenbeleid van het pensioenfonds voldoen; en
- Neemt Pensioenfonds Slagers de verantwoordelijkheid voor de allocatie van de beleggingen. Dit betekent daarmee ook verantwoordelijkheid voor de positieve en negatieve effecten van deze beleggingen op ESG-factoren.

3. Vermijden van financiële en niet-financiële risico's

Bij het beleggen zijn er duurzaamheidsrisico's die kunnen leiden tot schade op financieel, reputatie- of operationeel gebied voor het pensioenfonds. Pensioenfonds Slagers wenst deze financiële en niet-financiële risico's te voorkomen of beheersen. Bijlage VI geeft hier verder inzicht in. Dit betekent dat:

- Beleggingen moeten passen binnen het MVB risicobeheersraamwerk en de risicobereidheid van het pensioenfonds; en
- Alle drie de thema's binnen ESG (environment, Sociaal en Governance) als belangrijk worden beschouwd. ESG-criteria wegen echter niet zwaarder dan criteria omtrent het pensioenresultaat.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

4. Een beter rendements-/risicoprofiel door middel van MVB

Pensioenfonds Slagers is van mening dat klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit wereldwijd een enorme uitdaging vormen, met negatieve effecten voor de samenleving. Deze effecten kunnen ook leiden tot waardedalingen van beleggingen. Een transitie naar een duurzame samenleving is daarom noodzaak. Het verlagen van het MVB-risicoprofiel zorgt daarmee voor een betere rendements-/risicoverhouding. Daarnaast is Pensioenfonds Slagers graag koploper bij het ontwikkelen van (beleggings)oplossingen voor sectorbrede openstaande MVB-vraagstukken. Het pensioenfonds gelooft er in dat koploper zijn waarde toevoegt. Dit betekent dat:

- Pensioenfonds Slagers is graag een koploper bij het ontwikkelen van oplossingen voor (pensioen)sectorbrede openstaande MVB-vraagstukken. En concreet voorbeeld is dat we bereid zijn om te investeren in relatief nieuwe beleggingsoplossingen zoals de impact portefeuille.
- Pensioenfonds Slagers is overtuigd dat duurzaam beleggen bijdraagt aan de rendement/risicoverhouding, ook al is dit niet altijd vooraf aantoonbaar of meetbaar. We zijn dus bereid om te investeren, zelfs als er nog geen langjarig trackrecord of aantoonbare 'duurzaamheidspremie' is.
- Pensioenfonds Slagers stelt hoge doelstellingen voor het leveren van een positieve maatschappelijke bijdrage. Dit betekent bijvoorbeeld dat we drie maatschappelijke thema's hebben gekozen om aan bij te dragen.

5. Maatschappelijke bijdrage realiseren via impact en selectie, met additionele aandacht op de duurzaamheidsthema's Klimaat, verantwoorde consumptie en productie en arbeidsomstandigheden

Het pensioenfonds streeft ernaar om negatieve effecten te beperken en een positieve bijdrage te leveren aan maatschappelijke thema's. Om dit te bereiken, richt het pensioenfonds zich op de thema's die passen bij de maatschappelijke ontwikkelingen die het herkent en die door de deelnemers als belangrijk worden beschouwd. Specifiek richt het pensioenfonds zich op de duurzaamheidsthema's Klimaat, verantwoorde consumptie en productie en arbeidsomstandigheden. Waar mogelijk zal het pensioenfonds een positieve bijdrage leveren aan deze thema's via innovatieve bedrijven die bijdragen aan een duurzame wereld. fDeze keuze sluit aan bij zowel de socio-demografische veranderingen die het pensioenfonds ziet, als de transitie naar een duurzamere samenleving en de resultaten uit het reputatieonderzoek. Uiteindelijk is het ook de bedoeling dat hiermee een sociale bijdrage wordt geleverd. Verdere onderbouwing voor de keuze van deze duurzaamheidsthema's en hoe het pensioenfonds hier een bijdrage aan wenst te verwezenlijken staat beschreven in bijlage II: Klimaat, III: verantwoorde consumptie en productie en IV arbeidsomstandigheden. Specifiek:

- Beleggingen moeten minimaal passen binnen het Paris Aligned Benchmark (PAB)-reductiepad voor CO₂-emissies; en
- De beleggingsportefeuille moet een positieve bijdrage leveren aan de duurzaamheidsthema's van het pensioenfonds.

4. MVB doelstellingen

4.1 MVB ambitie

Pensioenfonds Slagers wil voor de deelnemer, gewezen deelnemer of pensioengerechtigde, (voormalige) werknemer van Pensioenfonds Slagers, een betrouwbaar pensioen te verzorgen. Naast het balanceren tussen een koopkrachtig en stabiel pensioen in combinatie met een kosten-efficiënte uitvoering van de pensioenregeling wil het pensioenfonds ook een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij waarbij alle drie de thema's van ESG (milieu en klimaat, sociaal en governance) als belangrijk worden beschouwd. Daarnaast speelt het pensioenfonds in op de maatschappelijke ontwikkelingen die het pensioenfonds ziet. Dit doet het onder andere door zich met haar beleggingen te focussen op de duurzaamheidsthema's Klimaat, verantwoorde consumptie en productie en arbeidsomstandigheden.

4.2 MVB doelstellingen

Op basis van de uitgangspunten zoals beschreven in hoofdstuk 3 heeft het bestuur van Pensioenfonds Slagers de volgende doelstellingen gedefinieerd.

MVB Doelstelling		Doelen (KPI's) per horizon (jaar)			
		2024-2026	2027-2029	2029-2034	
Governance	1	Ieder halfjaar komt MVB terug in de bestuursmeeting in de vorm van: 1) voortgang op KPI's; 2) lastige keuzes bij de implementatie; en 3) nieuwe updates over MVB-mogelijkheden.	1 ^e bespreekmoment is publicatieversie van het MVB jaarverslag (~mei) 2 ^e bespreekmoment is bij afronding van het beleggingsplan (~december)		
	2	De deelnemers van Pensioenfonds Slagers kunnen feedback geven op het MVB-beleid van het pensioenfonds	- Duurzaamheid opgenomen in het reputatieonderzoek - We herhalen dit onderzoek iedere drie jaar - We bespreken het MVB beleid en de implementatie hiervan jaarlijks met het VO		
Beleid	3	Weging van positieve maatschappelijke impact beleggingen (als % totale beleggingen) in de portefeuille waar mogelijk gerelateerd aan de thema's klimaat, verantwoorde consumptie en productie en arbeid en hieraan gekoppelde SDG's.	5%	7,5%	10%
Implementatie	4	Bijdrage leveren aan de klimaatdoelstelling van het Pensioenfonds om door te voldoen aan de PAB-CO ₂ reductiedoelstelling	Voldoen aan PAB-CO ₂ doelstelling		
	5	De liquide beleggingen hebben een meetbare positieve impact op de SDG's (ofwel positieve impact is groter dan negatieve impact)	>5%	>7,5%	10%
	6	Integratie: Uitsluiting, best in class en engagement wordt toegepast op de onderliggende beleggingen exclusief LDI	100%		
Verantwoording	7	Frequente en relevante MVB-communicatie met deelnemers	- Minimaal 2 keer peer jaar vertellen we over duurzaamheid in onze nieuwsbrief - We spannen ons in om MVB-communicatie zo leesbaar en informatief mogelijk te maken, rekening houdend met wettelijke kaders. We toetsen periodiek of we hierin slagen.		
	8	MVB-jaarverslag dient een goede samenvatting te zijn van het volledige MVB-beleid en de uitvoering hiervan.	Naar oordeelsvorming bestuur		

Doelstelling 3 en 5 zijn zeer ambitieus en worden daarom stapsgewijs ingevuld. Het pensioenfonds gaat deze uitdaging graag aan maar zal ook de uitvoerbaarheid in acht (blijven) nemen. Aan de hand van deze MVB KPI's wordt de progressie om de MVB-doelstellingen te behalen gemeten zodat indien nodig hierop kan worden bijgestuurd. Iedere drie jaar wordt de effectiviteit van de KPI's geëvalueerd en kunnen indien nodig KPI's worden aangepast, toegevoegd of verwijderd. In hoofdstuk 7 wordt verdere toelichting gegeven op hoe de MVB KPI's door middel van een MVB KPI dashboard worden gebruikt in het monitoringproces.

5. MVB strategie

Het pensioenfonds beoordeelt bij de implementatie van iedere beleggingscategorie het MVB-beleid van de externe vermogensbeheerders en welke instrumenten worden gebruikt om de MVB-doelstellingen te realiseren. De toepasbaarheid en effectiviteit van ieder instrument verschilt per beleggingscategorie.

De MVB-instrumenten die Pensioenfonds Slagers gebruikt om de doelstellingen in hoofdstuk 4 te behalen zijn screening, uitsluiting, best-in-class, negatieve bijdrage vermijding & positieve bijdrage selectie, stemmen en engagement en impact beleggen.

5.1 Omgang met MVB-instrumenten

Initieel start het pensioenfonds met het screenen en uitsluiten van beleggingen waar het echt niet in wenst te investeren. Voorbeelden hiervan zijn beleggingen in tabak of controversiële wapens.

Vervolgens heeft het pensioenfonds de voorkeur voor een Best-in-Class methodiek om binnen het belegbare universum per sector de best presterende beleggingen te selecteren op basis van duurzaamheidsscores. Op deze manier behoudt het pensioenfonds voldoende diversificatie met haar beleggingen.

Naast deze negatieve en positieve screeningsmethodes heeft Pensioenfonds Slagers de doelstelling een positieve bijdrage te leveren en negatieve bijdrage te voorkomen aan de thema's Klimaat, verantwoorde consumptie en productie en arbeidsomstandigheden en de hieraan gekoppelde SDG's.

Om specifiek positieve impact te leveren op de duurzaamheidsthema's focust het pensioenfonds zich, waar redelijkerwijs mogelijk, op impact beleggen. Niet iedere beleggingscategorie is hier voor geschikt. Vooral binnen de illiquide beleggingscategorieën, zoals private equity, infrastructuur, landbouwgrond en vastgoed zijn de mogelijkheden omtrent impact beleggen toegenomen.

Ten slotte voert Pensioenfonds Slagers actief eigenaarschap uit aan de hand van het betrokkenheidsbeleid van het pensioenfonds. Activiteiten die hieronder vallen zijn stemmen en voeren van de dialoog met bedrijven en/of overheden waar bij het pensioenfonds verandering wenst te zien in de (bedrijfs)activiteiten omtrent MVB.

Een uitgebreide toelichting omtrent de MVB-instrumenten en in welke hoedanigheid deze worden gebruikt voor de implementatie van de beleggingen staat beschreven in bijlage VII.

5.2 Beloningsbeleid

Het pensioenfonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie. Dit houdt onder meer in dat het beloningsbeleid passend is en in verhouding staat tot de verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag. Er zijn geen prestatie gerelateerde beloningen. Het hanteren van een vaste beloning betekent ook dat duurzaamheidsrisico's geen rol spelen in het bepalen van de beloning en niet zijn geïntegreerd in het beloningsbeleid.

Pensioenfonds Slagers verwacht van vermogensbeheerders dat zij ook een verantwoord beloningsbeleid hanteren dat niet materieel afwijkt van het beleid van Pensioenfonds Slagers (met in achtname van de kenmerken van de branche) en niet leidt tot te hoge risico's. De beoordeling van het beloningsbeleid van vermogensbeheerders is onderdeel van het managerselectieproces. De implementatiecriteria van de beleggingscategorieën, inclusief ESG-criteria, zijn vastgelegd in de Investment Cases.

Ook in haar beleggingen houdt het pensioenfonds rekening met een verantwoord en beheerst beloningsbeleid. De uitgangspunten van het beloningsbeleid komen overeen met de uitvoering van de verschillende MVB-instrumenten. Aandacht voor het beloningsbeleid is met name relevant in het

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

betrokkenheidsbeleid (stemmen en dialoog). Deze instrumenten – die worden ingezet bij de implementatie van beleggingen - worden in het volgende hoofdstuk nader toegelicht.

5.3 Fiscaal beleid

Voor al haar beleggingen, zowel liquide als illiquide, wenst het pensioenfonds te streven naar eerlijke belasting. Het fiscale beleid van het fonds in het kader van het betalen 'van eerlijke belasting' is in bijlage XII uiteengezet.

6. MVB implementatie in de beleggingsportefeuille

Pensioenfonds Slagers hanteert diverse instrumenten om invulling te geven aan het MVB-beleid en de doelstellingen te realiseren. Per beleggingscategorie zijn de geschikte en doelmatige instrumenten bepaald. Onderstaande tabel biedt inzicht welke MVB-instrument per categorie gebruikt wordt (✓), niet wordt gebruikt (X) of niet van toepassing is (Nvt).

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		SDG bijdrage	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogo		
Aandelen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Nvt
Euro Staatsobligaties / LDI	✓	✓	X	Nvt	X	✓	X
Bedrijfsobligaties (IG)	✓	✓	✓	Nvt	✓	✓	✓
Nederlandse hypotheke	✓	Nvt	Nvt	Nvt	✓	Nvt	Nvt
Staatsobligaties opkomende landen (EMD)	✓	✓	X	Nvt	X	X	Nvt
Onderhandse leningen (direct lending)	✓	✓	Nvt	Nvt	✓	✓	X
Niet-genoteerd onroerend goed	Nvt	Nvt	✓	✓	✓	X	X
Impact beleggingen	Nvt	Nvt	Nvt	✓	✓	✓	✓
Liquiditeiten	✓	✓	✓	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt

Aandelen

Voor Aandelen wenst Pensioenfonds Slagers alle beschikbare MVB-instrumenten te gebruiken en dit wordt reeds gedaan. Voor alle aandelen heeft het pensioenfonds screening, uitsluiting, best-in-class en betrokkenheidsbeleid geïmplementeerd. Ondernemingen met een positieve bijdrage aan de SDGs krijgen een hogere weging in de portefeuille, ofwel door aanpassing van de index in passief beheer of door selectie van de actieve beheerder.

Liability-Driven Investment (LDI)

Binnen de LDI beleggingen streeft Pensioenfonds Slagers naar een weging van 25% aan groene en sociale obligaties als onderdeel van de staatsobligatiebeleggingen. Van de LDI beleggingen wordt de SDG bijdrage gemeten met specifieke focus op SDG's passend bij de duurzaamheidsthema's van het fonds.

Bedrijfsobligaties Investment Grade

Voor Bedrijfsobligaties investment grade worden alle mogelijke MVB-instrumenten gebruikt. Impact beleggen is ingevuld met een specifiek beleggingsmandaat voor 'green bonds'. Het pensioenfonds belegt 20% van de Investment Grade bedrijfsobligaties portefeuille in groene of blauwe (social) bedrijfsobligaties via dit mandaat.

Nederlandse Hypotheken

Voor de categorie Nederlandse (woning)hypotheke zijn er slechts twee MVB-instrumenten beschikbaar, namelijk screening en dialoog. De integratie van MVB is momenteel in ontwikkeling voor deze

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

beleggingscategorie, met voorbeelden zoals duurzame hypotheeken of sociale hypotheeken specifiek gericht op starters op de woningmarkt. Pensioenfonds Slagers volgt deze ontwikkelingen nauwlettend en wil gebruikmaken van deze vorm van MVB-integratie zodra dit mogelijk is en op financieel als niet-financieel interessant is.

Staatsobligaties opkomende landen (EMD)

Voor de beleggingscategorie Staatsobligaties opkomende landen maakt Pensioenfonds Slagers gebruik van screening en uitsluiting (o.a. door middel van een landenbeleid). De andere MVB-instrumenten worden niet gebruikt omdat deze niet mogelijk zijn binnen de categorie (bijvoorbeeld stemmen en impact beleggen) of omdat de kans van slagen te klein is (bijvoorbeeld dialoog voeren met overheden van desbetreffende opkomende landen). Het landenbeleid is toegelicht in bijlage XI.

Onderhandse leningen (Direct Lending)

Binnen de beleggingscategorie Direct Lending maakt Pensioenfonds Slagers gebruik van alle mogelijke MVB-instrumenten met uitzondering van impact beleggen. Pensioenfonds Slagers streeft ernaar om impact beleggen binnen deze categorie verder te onderzoeken omdat juist met deze categorie een specifieke bijdrage kan worden geleverd aan de duurzaamheidsthema's van het pensioenfonds. Indien dit lokaal (in Nederland) kan plaatsvinden dan heeft dit de voorkeur.

Niet-genoteerd onroerend goed

Pensioenfonds Slagers selecteert vastgoedfondsen die voorloper zijn op duurzaamheid. Tot op heden is hierbij vooral gekeken naar de GRESB score en het energielabel bij Nederlandse woningen. Vastgoed is ook geschikt om een positieve te impact te leveren op de thema's klimaat (via isolatie en duurzame energie) en sociaal (betaalbare woningen, prettige leefomgeving, etc). Het pensioenfonds staat open voor impact beleggingen die bijdragen aan de thema's van het pensioenfonds, vooral in Nederland.

Impact beleggen

Pensioenfonds Slagers is koploper als het gaat om impact beleggen. Het pensioenfonds heeft een portefeuille opgebouwd van wereldwijde impact beleggingen in private equity, infrastructuur en private debt aansluitend bij de thema's van het pensioenfonds. Daarnaast zijn deze beleggingen toegankelijk gemaakt voor andere beleggers via een beleggingsfonds. Hiermee neemt de maatschappelijke impact verder toe ('vliegwielen effect').

Het pensioenfonds is voornemens om de impact beleggingen verder te laten groeien, waarbij ook wordt gekeken naar aansluiting van het thema verantwoorde consumptie en productie (bijvoorbeeld via landbouwgrond) en lokale impact in Nederland. Dit kan plaatsvinden via de hiervoor genoemde impact portefeuille, maar kan ook door nieuwe investeringen naast de impact portefeuille toe te voegen.

Via de impact beleggingen wordt positief bijgedragen aan de volgende SDG's:

Klimaat

- SDG 7 – betaalbare en schone energie, zoals opwekking duurzame energie
- SDG 13 – klimaatactie, zoals het vermijden van CO2 emissie en het mitigeren van de gevolgen van klimaatverandering (droogte, wateroverlast etc).

Uit onderzoek van het IPCC blijkt dat investeringen in zonne-energie, windenergie, CO2 reductie in agricultuur, energiebesparing in vastgoed en duurzamer transport tot 2030 een grote bijdrage kunnen leveren aan de klimaatdoelstelling middels huidige technologieën. Daarna is gedragsverandering of verbetering van beschikbare technologieën nodig. De impact beleggingen kunnen hierin een grote bijdrage leveren.

Arbeid

- SDG 8 – fatsoenlijk werk, zoals het ondersteunen van banen

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Duurzame bedrijven bieden ook werkgelegenheid tegen eerlijk loon en in een veilige werkomgeving. Vooral in opkomende landen is hier grote behoefte aan. Werkgelegenheid voorkomt armoede en ondersteunt een eerlijke transitie naar een duurzame maatschappij.

Voeding

- SDG 12 – verantwoorde consumptie en productie, zoals duurzame landbouw

SDG 12 betreft onder andere het beperken van afval en hergebruik, en het beperken van chemicaliën in grond, lucht en aarde. Voeding en specifiek landbouw levert een belangrijke bijdrage aan de klimaatdoelstelling én kan een belangrijke bijdrage leveren aan het herstel van ecosystemen. Het pensioenfonds streeft naar betaalbare en gezonde voedingsmiddelen waarbij het gebruik van kunstmest en chemicaliën liefst nihil is en de grond niet wordt uitgeput.

Liquiditeiten

In de categorie Liquiditeiten worden screening, uitsluiting en best-in-class toegepast. Dit zijn de enige MVB-instrumenten die mogelijk zijn binnen deze categorie.

Een uitgebreide toelichting op de gehanteerde MVB-implementatie per beleggingscategorie is te vinden in bijlage VIII.

7. MVB-governance en -inrichting

Het bestuur evalueert het MVB-beleid minimaal iedere drie jaar. Aan de hand van deze evaluatie bepaalt het fonds of het beleid en voorgenomen ontwikkelingen aansluiten bij de verwachting en ambities van de stakeholders of dat aanscherping wenselijk is. Hierbij kan het bestuur zich baseren op de input verkregen van de deelnemer, het verantwoordingsorgaan (VO) en de sociale partners.

7.1.1 Betrokken partijen

Bestuur: Het bestuur heeft een verantwoordelijkheid voor het vaststellen van het MVB-beleid en de uitvoering hiervan. Het bestuur zal de implementatie monitoren en bijsturen indien gewenst. Minimaal ieder halfjaar wordt het MVB-beleid en de implementatie daarvan besproken in bestuursverband. Hierin komen onder andere de volgende onderwerpen aan bod:

- keuzes in de MVB-implementatie;
- voortgang van de MVB KPI's die zijn vastgesteld door het pensioenfonds; en
- updates omtrent nieuwe MVB-mogelijkheden.

Gegeven de aanzienlijke ontwikkelingen met betrekking tot MVB zorgt het bestuur ervoor dat het voldoende kennis op doet om verantwoording af te kunnen leggen over het vastgestelde MVB-beleid

Beleggingscommissie: De uitvoering van het MVB-beleid is door het bestuur gedelegeerd aan de beleggingscommissie. De BC beoordeelt op welke wijze de instrumenten worden geïmplementeerd in de beleggingscategorieën. De BC rapporteert aan het bestuur over de voortgang en behaalde resultaten.

Verantwoordingsorgaan: Er wordt minimaal één keer per jaar een dialoog gevoerd met het verantwoordingsorgaan aangezien het MVB-beleid onderdeel is van het Strategisch Beleggingsbeleid. De dialoog wordt zowel op het gekozen beleid gevoerd als op de uitvoering van het beleid.

Risicomanager: De uitvoering van het risicomanagement vindt plaats door de risicomanager. De risicomanager geeft vanuit de 2^e lijn een opinie over MVB-beleidsaspecten en het risicobeheer van duurzaamheidsrisico's en ziet toe op een correcte uitvoering van het beleid.

Fiduciair vermogensbeheerder: De fiduciair beheerder adviseert Pensioenfonds Slagers over het MVB-beleid, en organiseert en faciliteert de uitvoering hiervan. Ook rapporteert de fiduciair vermogensbeheerder over het MVB-beleid aan het fonds.

Sociale partners: De sociale partners geven de pensioenopdracht aan het bestuur en bepalen de risicohouding. De vakbonden (FNV, CNV vakmensen) en de KNS vormen gezamenlijk de sociale partners. Maatschappelijk verantwoord ondernemen (en dus ook beleggen) wordt gedragen door zowel de vakbonden als de KNS.

Deelnemer: Draagvlak voor het beleid wordt steeds belangrijker. Daarom onderzoekt het pensioenfonds iedere drie jaar de mening van de deelnemer met betrekking tot MVB omtrent MVB-gerelateerde onderwerpen.

. Doel hiervan is om na te gaan of het MVB-Beleid aansluit bij de wensen en verwachtingen van de deelnemers om daarmee het draagvlak te peilen voor het geformuleerde beleid.

7.1.2 RASCI Matrix

In onderstaande RASCI-matrix is de rol van iedere betrokken partij uitvoering van het MVB-beleid schematisch weergegeven.

	Bestuur	BC	VO	RM	FM
Advisering		R			A, R
Doelstelling MVB-beleid	A, R	R	C		C, S

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

	Bestuur	BC	VO	RM	FM
Strategie MVB-beleid (incl. risicohouding per ESG-risico)	A, R	R	C	C	C, S
Invulling MVB-beleid	A		C	C	R, S
Uitvoering MVB-beleid	A	R			R
Externe rapportages MVB-beleid	A	R			R
Externe communicatie MVB-beleid	A	R			C
Monitoring MVB-beleid	A	R			
Evaluatie MVB-beleid	A	R		I	I

R = Responsible (verantwoordelijk)
A = Accountable (eindverantwoordelijk)
S = Supportive (ondersteunend)
C = Consulted (geraadpleegd)
I = Informed (geïnformeerd)

7.2 MVB-uitvoering

7.2.1 MVB in de ALM studie

De Asset Liability Management (ALM)-studie vormt het fundament voor de strategische allocatie naar beleggingscategorieën. De uitkomsten van de ALM-studie worden vertaald naar de normallocatie, beleggingscategorieën en een renteafdekking. Voor deze allocatie moet de implementatie worden vormgegeven. Hierbij wordt duurzaamheid met behulp van uiteenlopende instrumenten geadresseerd om negatieve maatschappelijke impact zoveel mogelijk te vermijden. Deze instrumenten (en de toepassing hiervan), verder beschreven in hoofdstuk 5, verschillen per beleggingscategorie. Daarnaast wordt met de ALM-studie inzicht geboden in duurzaamheidsrisico's door middel van (deterministische) scenario's. Vooral nog ligt de focus op de gevoeligheid voor klimaatscenario's.

7.2.2 MVB in investment cases

Voor elke beleggingscategorie wordt een investment case opgesteld om de passendheid van de categorie te bepalen. De investment case beschrijft ook de duurzaamheidsaspecten van de betreffende categorie, inclusief eventuele materiële negatieve maatschappelijke impact en/of impact op het verwachte rendement. Dit betreft de aard en materialiteit van duurzaamheidsrisico's en mogelijkheden om deze te beperken of met de categorie een positieve bijdrage te leveren. Hierbij wordt ook inzicht gegeven welke MVB-instrumenten kunnen worden gebruikt binnen de beleggingscategorie. In de implementatiecriteria wordt, op hoofdlijnen, vastgelegd waar een mogelijke allocatie aan dient te voldoen. Dit zijn eveneens criteria ten aanzien van MVB-implementatie, en zijn beleggingscategorie specifiek. Deze investment case wordt voor iedere beleggingscategorie om de drie jaar geëvalueerd.

7.2.3 MVB instrumenten en integratie bij beleggingscategorieën

Bij de toetsing van MVB-integratie binnen beleggingscategorieën toetst het pensioenfonds externe vermogensbeheerders op de in de investment case opgestelde ESG-criteria. De invulling mag hierbij niet materieel afwijken van deze criteria. Dit betekent onder andere dat de OESO-richtlijnen en de VN Guiding Principles worden onderschreven en due diligence naar duurzaamheidsrisico's wordt uitgevoerd. Aan de hand van de toetsing selecteert het pensioenfonds een passende vermogensbeheerder om desbetreffende beleggingscategorie in te vullen. Indien een bestaande vermogensbeheerder materieel afwijkt van de ESG-criteria van Pensioenfonds Slagers wordt er een dialoog gestart met deze beheerder (ook bekend als "engagement").

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

7.3 MVB-monitoring

De monitoring van de uitvoering van het MVB-beleid gebeurt op basis van de kwartaalrapportages, het MVB KRI en KPI-dashboard. De monitoring ziet op de realisatie van doelstellingen, beheersing van duurzaamheidsrisico's en compliance met wetgeving en initiatieven waaraan Pensioenfonds Slagers zich committeert. Daarnaast geeft Pensioenfonds Slagers in de monitoring aandacht aan de duurzaamheidsthema's waarop het zich focust en de ESG-integratie bij de externe vermogensbeheerders.

7.3.1 Kwartaalrapportages

Pensioenfonds Slagers ziet in de kwartaalrapportage toe op de resultaten die worden behaald met de geïmplementeerde MVB-instrumenten. Onderdelen waar naar wordt gekeken zijn:

- Het ESG-profiel van de beleggingen is inzichtelijk aan de hand van de MSCI ESG ratings. Per rating (AAA t/m CCC) is de allocatie weergegeven ten opzichte van de benchmark. Daarnaast vindt een screening plaats op de beleggingen met een negatieve (maatschappelijke) impact, ofwel naleving van de uitsluitingen.
- Het toepassen van engagement op de onderliggende beleggingen, waar redelijkerwijs mogelijk is.
- Beoogde verlaging van de CO₂-uitstoot ten opzichte van de doelstelling uit het klimaatakkoord en de reductie conform de Paris Aligned Benchmark.
- Positieve bijdrage leveren aan de twee duurzaamheidsthema's Klimaat, verantwoorde consumptie en productie en arbeidsomstandigheden.
 - o SDG's (7, 8 en 13) wordt ieder jaar in het MVB-jaarverslag vergeleken met de SDG-bijdrage van de benchmark.
 - o Positieve impact wordt gemeten aan de hand van 'Real World-indicatoren' en wordt ieder jaar in het MVB-jaarverslag inzichtelijk gemaakt voor de categorieën waar impact beleggen van toepassing is. Een Real World Indicator kan alles zijn dat meetbaar is en werkelijk bestaat in de wereld, bijvoorbeeld watergebruik in liters, CO₂ emissie in tonnen, aantal gecreëerde banen, etc.

7.3.2 MVB-integratie bij de vermogensbeheerders

Het pensioenfonds ziet toe op MVB-integratie in het beleggingsproces van de vermogensbeheerders. Op kwartaalbasis ontvangt Pensioenfonds Slagers van haar fiduciaire vermogensbeheer een managermonitoringrapportage. Deze rapportage geeft onder andere inzicht in de instrumenten die worden gehanteerd. Op het moment dat een beheerder (nog) niet aan de vereisten van het MVB-beleid voldoet start Pensioenfonds Slagers via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog om aansluiting te realiseren.

7.3.3 MVB KRI dashboard

De monitoring van de duurzaamheidsrisico's vindt in de basis plaats conform de risicobeheercyclus. Voor een aantal duurzaamheidsrisico's zijn specifieke risico-indicatoren bepaald (zogenaamde Key Risico Indicatoren, KRI's). Deze KRI's worden op kwartaalbasis gemonitord aan de hand van een MVB KRI dashboard. In bijlage VI is een toelichting op de risicobeheercyclus opgenomen, inclusief de onderscheiden materiële risico's en risico-indicatoren.

7.3.4 MVB KPI dashboard

Om de voortgang op de MVB-doelstellingen te bewaken monitort het pensioenfonds de bijbehorende MVB KPI's aan de hand van een MVB KPI dashboard. Deze monitoring vindt plaats op kwartaalbasis.

Het MVB KPI dashboard geeft in een oogopslag beeld van welke doelstellingen op dat moment voldoen aan de vastgelegde MVB KPI's. Daarnaast geeft het dashboard inzicht in de redenen waarom een doelstelling wel of (nog) niet is behaald en wat er aan de uitvoering wordt gedaan om de stand zo te behouden of te verbeteren.

7.3.5 Wetgeving en initiatieven

Pensioenfonds Slagers monitort de verplichtingen die voortkomen uit wetgeving en initiatieven. Dit maatschappelijk kader is beschreven in bijlage I.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

7.4 MVB-verantwoording

7.4.1 MVB Communicatie

Pensioenfonds Slagers vindt het belangrijk transparant te zijn en deelnemers periodiek te informeren over het beleggingsbeleid en MVB zodat zij de progressie kunnen monitoren. Het pensioenfonds informeert deelnemers aan de hand van (digitale) nieuwsbrieven en publicaties op de eigen website. Op de website worden de relevante beleidskaders gepubliceerd en documenten waarin verantwoording wordt afgelegd, zoals bijvoorbeeld stemverslagen, het jaarverslag en het MVB-jaarverslag. Informatie over het MVB-beleid wordt aan nieuwe deelnemers verstrekt in de precontractuele informatie, te vinden op de website en in de pensioen 1-2-3. De MVB-communicatie naar de deelnemers vindt het pensioenfonds zeer belangrijk. Daarom is frequente en relevante MVB-communicatie met deelnemers opgenomen als MVB-KPI.

7.4.2 MVB jaarverslag

Ieder jaar stelt Pensioenfonds Slagers een losstaand MVB jaarverslag op. In dit jaarverslag blikt het pensioenfonds terug op het voorgaande jaar en op de behaalde resultaten die betrekking hebben op het MVB-beleid van het pensioenfonds. Onderdeel hiervan is diepgaand inzicht in de progressie ten aanzien van de doelstellingen van het pensioenfonds en wordt er per MVB-instrument stilgestaan bij de hierdoor behaalde resultaten.

Naast het regulier MVB-jaarverslag stelt het pensioenfonds ook ieder jaar een verkort MVB-jaarverslag op. Deze is bestemd voor de deelnemer waarbij er wordt stilgestaan bij de hoogtepunten omtrent MVB-resultaten van dat betreffende jaar. Het pensioenfonds vindt het informeren van haar stakeholders van groot belang en verwacht daarbij dat de kwaliteit van verantwoording hoog is. Daarom is de kwaliteit van het jaarverslag dan ook opgenomen als MVB-KPI.

7.5 MVB-evaluatie & aanscherping

Pensioenfonds Slagers controleert periodiek of het MVB-beleid en de uitvoering daarvan voldoende aansluit bij de MVB-standpunten van het pensioenfonds en of de resultaten die worden geboekt wel in lijn zijn met de korte-, middellange- en langetermijn MVB-doelstellingen. Bij onvoldoende progressie scherpt het pensioenfonds het MVB-beleid of de uitvoering daarvan aan om de doelstellingen alsnog te realiseren.

8. Bijlage I: Maatschappelijk kader

Van Pensioenfonds Slagers wordt verwacht een bijdrage te leveren aan een duurzame samenleving en daar transparant verantwoording over af te leggen. Deze bijlage beschrijft het maatschappelijk kader dat bestaat uit wet- en regelgeving, standaarden en initiatieven waar Pensioenfonds Slagers zich aan heeft gecommiteerd en wat de sociale partners en de deelnemers belangrijk vinden.

8.1 Wet- en regelgeving

Pensioenwet

Het pensioenfonds beschrijft jaarlijks in lijn met de Pensioenwet de manier waarop het pensioenfonds rekening houdt met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Daarbij wordt ook een toelichting gegeven op de overwegingen.

IORP II, SRD II en Corporate Governance Code Pensioenfonds

IORP II verplicht dat Pensioenfonds Slagers een eigen risico beoordeling (ERB) uitvoert. Dit is een integrale analyse en beoordeling van de risico's waaraan Pensioenfonds Slagers nu wordt blootgesteld of in de toekomst kan worden blootgesteld; en van de effectiviteit van het risicobeheer en de beheersmaatregelen. Pensioenfonds Slagers weegt in lijn met IORP II klimaatrisico's mee in het beleggingsbeleid. Daarnaast communiceert het fonds over MVB naar zijn deelnemers met het MVB-jaarverslag en brengt het bestaande en opkomende maatschappelijke risico's in kaart.

De SRD II-richtlijn (shareholder rights directive) en Corporate Governance Code Pensioenfonds vereisen een betrokkenheidsbeleid (stemmen en dialoog) en verantwoording over de uitvoering hiervan inclusief een online publicatie van het stemverslag op kwartaalbasis. Code Pensioenfonds is onderdeel van dit document. In dit beleid is vastgelegd hoe het pensioenfonds aan de hand van stemgedrag op aandelen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen op een maatschappelijke verantwoorde manier invloed als belegger uitoefent. De SRD II richtlijn vereist verder openbaarmaking van elementen uit de overeenkomst met de vermogensbeheerder. Voorbeelden van elementen zijn de afspraken met de vermogensbeheerder en de methode en tijdshorizon waarop de vermogensbeheerders worden geëvalueerd. Dit inzicht wordt jaarlijks verschaft in het MVB-jaarverslag.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), Taxonomie & European Green Bond Standard

SFDR verplicht Pensioenfonds Slagers informatie te verschaffen over het duurzaamheidsbeleid en transparant te zijn over de uitvoering met als doel de transparantie over duurzaamheid te vergroten. Pensioenfonds Slagers ziet de pensioenregeling als Artikel 8: 'een product dat ESG promoot' en rapporteert over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren (zogenaamde Principle Adverse Impact indicatoren, PAI's) ondanks dat dit niet verplicht is. De keuze voor wel of geen ecologische en sociale doelstellingen en inzicht in de resultaten publiceert het pensioenfonds conform standaardtemplates van de wetgever: de precontractuele informatie (Annex II) en periodieke rapportage (Annex I en IV).

SFDR (en IORP II) vereisen dat Pensioenfonds Slagers aan haar deelnemers (en toekomstige deelnemers) communiceert over de wijze waarop het beleggingsbeleid rekening houdt met ESG-factoren en duurzaamheidsrisico's. Het MVB-beleid, het jaarverslag met daarin een toelichting op het MVB-beleid en de precontractuele informatie specifiek voor toekomstige deelnemers (SFDR) publiceert het fonds op haar website en is publiek toegankelijk. De publicatie wordt bijgewerkt als het bestuur een nieuw beleid vaststelt of wetgeving dit vereist. Over de uitvoering van beleid wordt met de (toekomstige) deelnemers van het fonds gecommuniceerd middels de website en (digitale) nieuws- en welkomstbrieven.

Daarnaast hebben de European Securities and Markets Authority (ESMA) en de European Banking Authority (EBA), in samenwerking met andere belanghebbenden, de European Green Bond Standard opgesteld. Deze standaard is een set van richtlijnen en criteria die zijn ontwikkeld om de transparantie en betrouwbaarheid

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

van groene obligaties in Europa te bevorderen. Enkele van de belangrijkste criteria van de European Green Bond Standard zijn: transparantie in de rapportage over de gebruikte gelden, de impact van de gefinancierde projecten op het milieu, en de onafhankelijke verificatie van de groene claims. Deze criteria zijn bedoeld om investeerders en andere belanghebbenden in staat te stellen de milieueffecten van groene obligaties beter te beoordelen. Als investeerder in groene obligaties is deze ontwikkeling positief voor pensioenfonds Slagers.

Besluit marktmisbruik Wft en Regeling Toezicht Sanctiewetgeving 1977

Pensioenfonds Slagers mag uit hoofde van het Besluit marktmisbruik Wft (artikel 21a) niet beleggen in ondernemingen die zich bezighouden met de productie, verkoop of distributie van clustermunten. Bij gebruik van indexfondsen en extern beheerde beleggingsinstellingen geldt een wettelijk verbod indien 5% wordt overschreden. Pensioenfonds Slagers heeft deze instrumenten opgenomen in de uitsluitingenlijst en voert actief beleid op de naleving. Daarnaast moet het pensioenfonds voldoen aan de regels van de Regeling Toezicht Sanctiewetgeving 1977 om terrorismefinanciering tegen te gaan.

8.2 Standaarden en initiatieven

OESO-richtlijnen en de VN Guiding Principles on Business and Human Rights

Pensioenfonds Slagers onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarbij gebruikt het pensioenfonds het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. Pensioenfonds Slagers verwacht eveneens van onze fiduciaire vermogensbeheerder, ESG-dienstverleners en/of vermogensbeheerders, en van ondernemingen waarin wij beleggen dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken.

Klimaatakkoord

Het klimaatakkoord is gesloten om maatregelen te treffen om de opwarming van de aarde tot 2°C te beperken, en liefst 1.5°C niet te overschrijden. Pensioenfonds Slagers onderschrijft de doelstellingen zoals uiteengezet in het klimaatakkoord om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen. Pensioenfonds Slagers wel duidelijke klimaatdoelstellingen opgenomen in lijn met het klimaatakkoord maar deze niet expliciet onderschreven.

VN Principles of Responsible Investment (UNPRI) en Sustainable Development Goals (SDG's)

Pensioenfonds Slagers conformeert zich aan diverse internationale standaarden op het gebied van verantwoord ondernemen en verantwoord beleggen. Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat zijn vermogensbeheerders handelen in lijn met de Verenigde Naties Principles of Responsible Investment van de Verenigde Naties (UNPRI) en dat de beleggingen de Global Compact van de Verenigde Naties en andere internationale verdragen op het gebied van mensenrechten of klimaat niet schenden.

Daarnaast gebruikt Pensioenfonds Slagers de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Goals - SDG's) om gericht doelstellingen te formuleren voor de manier waarop Pensioenfonds Slagers een positieve bijdrage wenst te leveren aan de maatschappij. Deze SDG's reflecteren een ontwikkelingsagenda van 17 doelen (thema's) die de wereld in 2030 tot een betere plek moeten maken. Deze doelen gaan over o.a. armoedebestrijding, toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, duurzame energie en klimaatverandering.

9. Bijlage II: Toelichting thema Klimaat

Deze bijlage beschrijft hoe het pensioenfonds omgaat met het thema klimaat. Het klimaatbeleid is opgesteld in lijn met de adviezen van een internationaal gerenommeerde organisatie op het gebied van klimaat: de TaskForce on Climate-related Financial Disclosures² (TCFD), opgericht door de toezichthouder op financiële markten (Financial Stability Board).

9.1 Belangrijk thema voor deelnemers en maatschappij

De wetenschappelijke consensus is dat de toename van broeikasgassen in de atmosfeer van de aarde voornamelijk te wijten is aan menselijke activiteiten, en dat dit leidt tot een versterkt broeikaseffect en daarmee ook klimaatverandering. Klimaatverandering heeft negatieve gevolgen voor de samenleving, de leefbaarheid van de aarde en wordt steeds vaker erkend als een belangrijk risico voor beleggingen. Het pensioenfonds weet dat deelnemers het klimaatthema belangrijk vinden en van mening zijn dat het pensioenfonds hieraan een bijdrage moet leveren.

Daarom besteedt het pensioenfonds ook specifieke aandacht aan de Ontwikkelingsdoelstelling van de Verenigde Naties: SDG 13 (Klimaatactie). Daarin komt de aandacht voor het klimaat en zaken die daar in hoge mate mee samen hangen terug.

9.2 Algemene klimaatrisico's en kansen voor een positieve bijdrage

Klimaatverandering vormt niet alleen een grote uitdaging voor de wereldwijde samenleving maar ook voor de waarde van beleggingen. Klimaatverandering brengt namelijk onder meer extreme weersomstandigheden zoals een stijgende zeespiegel, droogte of overstromingen met zich mee. Dit wordt ook wel fysiek klimaat risico genoemd. De gevolgen van extreme weersomstandigheden vinden vandaag de dag al plaats maar zullen steeds meer in intensiteit en frequentie gaan toenemen.

Om klimaatverandering aan te pakken zullen we over moeten gaan op een koolstofarme economie. Dit noemen we de energietransitie. Deze transitie zal leiden tot veranderingen in technologie, politiek beleid, marktvrage en bedrijfsmodellen. Het pensioenfonds realiseert zich dat de transitie naar een koolstofarme economie met name op korte en middellange termijn kan leiden tot 'stranded assets' (bezittingen die hun waarde verliezen door de energietransitie). Dit wordt ook wel transitierisico genoemd.

Tegelijkertijd biedt de overgang naar een koolstofarme economie ook kansen. De groeiende behoefte aan schone energie en klimaatbestendige oplossingen vraagt om innovatieve oplossingen en creëert nieuwe markten zoals duurzame energie. Beleggers kunnen bijdragen aan een duurzame toekomst en tegelijkertijd een goed financieel rendement behalen.

9.3 Strategie van het pensioenfonds voor risicobeheersing en positieve bijdrage

Het pensioenfonds ondersteunt de doelstelling in het Klimaatakkoord om de uitstoot van schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen en in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit komt ook overeen met de doelstelling in de EU taxonomie om klimaatverandering te beperken en te hervormen ('mitigatie en adaptatie').

Het fonds meet vanaf 31 december 2019 de CO₂-uitstoot in de beleggingscategorieën en verlaagt de CO₂-uitstoot in lijn met het reductiepad van de Paris Aligned Benchmark (PAB). Om te voldoen aan het PAB-reductiepad moet in het eerste jaar een zeer forse CO₂-uitstoot reductie (50%) van de beleggingen worden nagestreefd ten opzicht van de CO₂-uitstoot aan het begin van het jaar. Vervolgens dient de CO₂-uitstoot van de beleggingen jaarlijks met 7% gereduceerd worden. De voorkeur gaat uit naar een relatieve reductie t.o.v. een absolute reductie om de invloed van schommeling in belegd vermogen te minimaliseren.

² De TCFD is een initiatief dat sinds 2015 aanbevelingen doet voor het effectief rapporteren van klimaatgerelateerde risico's. De focus ligt hierbij op het verbeteren van de consistentie en transparantie van klimaatgerelateerde financiële bekendmakingen: https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/07/2021-TCFD-Implementing_Guidance.pdf

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Op lange termijn is de ambitie om de PAB-reductiepad-doelstelling te overtreffen en dit voor alle beleggingscategorieën op zichzelf als norm te stellen tenzij dit echt niet mogelijk blijkt.

Om onze CO₂-reductiedoelstelling te realiseren gebruiken we de instrumenten zoals toegelicht in bijlage VI: uitsluitingen van de grootste klimaatvervuilers, op aandeelhoudersvergaderingen stemmen voor voorstellen ten gunste van het klimaat, engagement met bedrijven om hun klimaatambities en -plannen te toetsen, alsmede een best-in-class aanpak en impact beleggen aan de hand van RWI-indicatoren en KPI's. Het pensioenfonds maakt geen gebruik van carbon offsets zoals het aankopen van CO₂-rechten. In iedere Investment Case wordt de potentiële emissie-intensiteit van de beleggingscategorie beoordeeld. Eventueel wordt in de implementatie van de beleggingscategorie de allocatie naar bepaalde sectoren en/of regio's verhoogd of verlaagd om de emissie-intensiteit te reduceren en/of de positieve bijdrage te verhogen.

Vanwege de beschikbaarheid en kwaliteit van data wordt vooralsnog alleen beleid gevoerd op de CO₂-uitstoot (scope 1) en het eigen energieverbruik (scope 2) van de beursgenoteerde portefeuille. Dit zijn aandelen, (hoogrentende) bedrijfsobligaties en genoteerd vastgoed. De ambitie is om op middellange termijn de CO₂-uitstoot van de gehele beleggingsportefeuille te reduceren. Het pensioenfonds heeft in hoofdstuk 4 hier een doelstelling en bijbehorende KPI's voor geformuleerd. Daarnaast meet het pensioenfonds waar beschikbaar ook de CO₂-uitstoot verder in de productie- en consumptieketen (scope 3) en onderzoekt het pensioenfonds scope 3 aan het beleid toe te voegen. Informatie over scope 3 van het pensioenfonds is op dit moment overwegend gebaseerd op schattingen van de dataprovider.

Het pensioenfonds wenst verder een netto positieve bijdrage te leveren aan SDGs 7 en 13. Per beleggingscategorie wordt expliciet de mogelijkheid van positieve selectie onderzocht. Voor de identificatie van groene obligaties gebruikt het pensioenfonds bij voorkeur de definitie op basis van de European Green Bond Standard. De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds is op deze manier meer gericht op klimaatvriendelijke beleggingen in het brede universum. De toepassing per categorie is toegelicht in hoofdstuk 5 en bijlage VII.

9.4 Risicobeheer van klimaatrisico's

Identificatie en beoordeling van klimaatgerelateerde risico's

Voor de identificatie en beoordeling van klimaatgerelateerde risico's maakt het pensioenfonds gebruik van de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's. Deze cyclus wordt toegelicht in bijlage V. Het pensioenfonds heeft de volgende materiële financiële klimaatrisico's geïdentificeerd:

1. Klimaat transitierisico: risico op afwaarderingen als gevolg van de overgang naar een klimaatneutrale economie (bijv. door wet- en regelgeving, hogere eisen van consumenten) (korte en middellange termijn).
2. Fysiek klimaatrisico: schade als gevolg van een toename van extreme weersomstandigheden: een gevolg van de klimaatverandering (lange termijn).
3. Biodiversiteitsverlies: klimaat heeft een significante invloed op de mate van biodiversiteitsverlies (lange termijn).

Het pensioenfonds ziet daarnaast de volgende materiële niet-financiële klimaatrisico's:

1. Onvoldoende bijdragen aan de energietransitie.
2. Betrokkenheid bij CO₂-intensieve sectoren of grote klimaatvervuilers.
3. Niet behalen van klimaatdoelstelling (PAB).
4. Niet naleven van het uitsluitingsbeleid.
5. Niet voldoen aan duurzame wet- en regelgeving.
6. Onvoldoende ESG-integratie externe vermogensbeheerders (greenwashing).
7. Onvoldoende dekking van klimaatdata van de beleggingen

MVB-beleid – Pensioenfondsen Slagers

Het beheer van klimaatgerelateerde risico's

Er zijn twee manieren waarmee het pensioenfonds klimaatrisico's in de beleggingsportefeuille beheerst: 1) verlaging van de blootstelling en 2) beperking van het klimaatrisico. Dit wordt meegenomen in de vormgeving van het beleggings- en MVB-beleid, de invulling per categorie en in de externe communicatie.

De blootstelling kan worden verlaagd door de strategie of allocatie in de beleggingsportefeuille te wijzigen. Een voorbeeld van een allocatiewijziging is het verkopen van beleggingen in bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot of van ondernemingen die sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen (en daardoor een verhoogd transitierisico hebben). De verkoop gebeurt dan ten gunste van energieneutrale bedrijven of van bedrijven die actief zijn in de duurzame energiesector.

Voor het beperken van het risico beschikt het pensioenfonds over verschillende instrumenten zoals toegelicht in hoofdstuk 5 en bijlage VI. Het pensioenfonds gebruikt bijvoorbeeld zijn stem om voorstellen op aandeelhoudervergaderingen te steunen die gericht zijn op het verminderen van de CO₂-uitstoot, het implementeren van klimaatvriendelijke bedrijfspraktijken of klimaatdata te gebruiken van gerenommeerde dataproviders ter beheersing van operationeel risico.

9.5 Metingen en doelen van klimaatrisico's en positieve bijdrage

Het meten van klimaatrisico's

Het pensioenfonds monitort de klimaatrisico's met (key) risico indicatoren (KRI) per duurzaamheidsrisico en brengt hierover verslag uit in diverse rapportages. Het gebruik van KRI's helpt het pensioenfonds inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het risico. Zo wordt ook duidelijk of de blootstelling van het risico nog binnen de gestelde norm valt. Als dit niet het geval is kan worden overwogen of er een verdere aanscherping van de risicobeperking nodig is en wordt de risicobeheercyclus van het betreffende klimaatrisico opnieuw doorlopen. Het is ook mogelijk dat de beheersing van een duurzaamheidsrisico leidt tot andere ongewenste effecten, bijvoorbeeld te hoge kosten of een sterk afwijkende portefeuille. Dit kan een reden zijn voor een strategiewijziging.

Het meten van de positieve bijdrage aan het klimaat

Het pensioenfonds wenst een netto positieve bijdrage te leveren aan SDG's 7 en 13. Dit gebeurt door het reduceren van de negatieve bijdrage en/of het verhogen van de positieve bijdrage. Het pensioenfonds meet de bijdrage door middel van de SDG-impactscore, vertaald naar een bijdrage in euro's. De SDG-impactscore geeft aan hoeveel positieve én/of negatieve invloed de economische activiteiten van een bedrijf hebben op specifieke SDG's. De score houdt ook rekening met de operationele bedrijfsvoering: hoe beperken ondernemingen de negatieve effecten en hoe maken zij gebruik van bestaande en nieuwe mogelijkheden om positief bij te dragen aan de SDG's. Ook wordt er door middel van impact beleggen gekeken naar de Real-World impact van beleggingen op het thema Klimaat. In hoofdstuk 5 en bijlage VII staat per categorie aangegeven hoe hier invulling aan wordt gegeven. De resultaten van de SDG metingen worden per SDG gerapporteerd in het MVB-jaarverslag van het pensioenfonds. Ook wordt er ieder jaar in het MVB jaarverslag gerapporteerd over de Real-World Impact van de portefeuille. Elk jaar kijkt het pensioenfonds of de resultaten nog in lijn zijn met de vastgestelde doelstellingen. Wanneer dit niet het geval is wordt een strategiewijziging overwogen.

10. Bijlage III: Toelichting verantwoorde consumptie & productie

Deze bijlage beschrijft hoe het pensioenfonds concreet omgaat met het thema verantwoorde consumptie & productie

10.1 Belangrijk thema voor deelnemers en maatschappij

De natuur is wereldwijd onder druk komen te staan als gevolg van klimaatverandering, ontbossing en bodem-, water- en luchtvervuiling. Meer dan een miljoen soorten organismen worden momenteel met uitsterven bedreigd en de populatie van wilde diersoorten is met 60% afgenomen in de laatste 40 jaar. De Nederlandsche Bank concludeerde dat ongeveer 35% van beleggingen door Nederlandse financiële instellingen afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten³. Als een ecosysteem ontwricht raakt kan dat desastreuze gevolgen hebben voor de ondernemingen onderliggend aan de beleggingen, maar ook voor de leefomstandigheden van de pensioendeelnemers.

Eind 2022 is op het COP15 congres in Montreal het Global Biodiversity Framework (GBF) tot stand gekomen. De 196 deelnemende landen hebben de ambitie uitgesproken om de problemen omtrent biodiversiteit aan te pakken door middel van bescherming van (natuur)gebieden, het mobiliseren van kapitaal en om een rapportageverplichtingen op te leggen aan corporates en financiële instellingen. De financiële sector probeert een bijdrage te leveren om biodiversiteitsverlies een halt toe te roepen en te herstellen. Een grote groep waaronder de fiduciair vermogensbeheerder heeft zich via de Finance for Biodiversity Pledge⁴ hieraan gecommitteerd.

Pensioenfonds Slagers is van mening dat uitputting van de aarde moet worden tegengegaan. Onderzoek op dit onderwerp wordt veelal gedaan in de context van ecosystemen en teruglopende biodiversiteit, gekoppeld aan SDG 14 (Leven in het Water) en SDG 15 (Leven op het Land). BPF Slagers kiest echter specifiek voor aandacht naar verantwoorde consumptie en productie, ofwel SDG 12. Dit raakt direct aan de bescherming van ecosystemen, waarbij het pensioenfonds bijzondere aandacht heeft voor de rol van voeding. Uiteindelijk profiteert al het leven op aarde van herstel van beschikbare ecosystemen en dit kan (deels) bereikt worden via SDG 12. De raamwerken die worden in de context van biodiversiteit kunnen hier wel een relevante bijdrage aan leveren.

10.2 Algemene risico's en kansen voor een positieve bijdrage aan verantwoorde consumptie en productie

Centraal in het thema biodiversiteit staat de dubbele materialiteit. Ondernemingen zijn enerzijds afhankelijk van ecosysteemdiensten voor hun activiteiten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan zuiver bronwater in het geval van een voedingsmiddelenfabrikant. Anderzijds heeft een bedrijf zelf invloed op ecosystemen via impactfactoren. Denk hierbij aan de uitstoot van broeikasgassen bij de productie van voedingsmiddelen of het gebruik van pesticide op een akker. Beide invalshoeken introduceren risico's en tegelijkertijd kansen voor verbetering.

10.3 Strategie van het pensioenfonds voor risicobeheersing

Het pensioenfonds is van mening dat ecosystemen een centrale rol vervullen in de maatschappij, de economie en financiële markten. Pensioenfonds Slagers ziet daarbij ook een verbinding tussen klimaat en ecosystemen. Hoe slechter het gaat met het klimaat, des te slechter het gaat met ecosystemen (en vice versa). Het klimaatbeleid van het pensioenfonds is zodoende ook van toepassing op verantwoorde productie en consumptie.

Het pensioenfonds baseert de strategie op de vier onderdelen van de internationale standaard voor biodiversiteit: het LEAP raamwerk van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD), wat

³ DNB, Biodiversiteit en de financiële sector: een kruisbestuiving?, 2020

⁴ Finance for Biodiversity Pledge, www.financeforbiodiversity.org

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

het marktstandaardraamwerk is voor biodiversiteit. LEAP staat voor Locate, Evaluate, Assess en Prepare. Het raamwerk is gelieerd aan de TCFD, de standaard op het gebied van klimaat.

Locate: Op dit moment beschikt het pensioenfonds over onvoldoende data om de operationele activiteiten onderliggend aan de belegging te lokaliseren. Het pensioenfonds heeft wel een goede indruk van de relatie met de verschillende ecosysteemdiensten op basis van de sectorverdeling van de beleggingen en inzicht welke sectoren voor de grootste impact zorgen of het meest afhankelijk zijn van de ecosysteemdiensten. De grootste afhankelijkheden komen voor bij de sectoren nutsbedrijven, materialen, vastgoed, consumentengoederen en landbouw. De sectoren met de grootste negatieve impact zijn nutsbedrijven, materialen, vastgoed, landbouw en industrie. Alhoewel al deze sectoren belangrijk zijn heeft het pensioenfonds bijzondere aandacht voor de rol van voeding (en daarmee consumentengoederen en landbouw).

Evaluate: Het pensioenfonds heeft voor zowel de afhankelijkheid van ecosysteemdiensten als de impact op ecosysteemdiensten de voornaamste factoren geïdentificeerd. De ecosysteemdiensten oppervlakte water, grondwater, klimaatregulering en overstromingsbescherming vormen de prominentste afhankelijkheden in de beleggingsportefeuille, terwijl de belangrijkste impactfactoren uitstoot van broeikasgassen, watergebruik, watervervuiling, bodemvervuiling en vast afval zijn.

Assess: Het pensioenfonds heeft onderzoek gedaan naar de afhankelijk van en impact op biodiversiteit in de beleggingsportefeuille. De observatie is dat biodiversiteitsverlies een materieel financieel (fysiek en transitie), reputatie-, operationeel (datakwaliteit) en maatschappelijk risico vormt voor de beleggingen van het pensioenfonds. De identificatie, beoordeling en toetsing aan de risicobereidheid voor biodiversiteitsverlies is onderdeel van de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's.

Prepare: Voor het beperken van het risico beschikt het pensioenfonds over verschillende instrumenten zoals toegelicht in hoofdstuk 4. De aandacht voor biodiversiteit is in een aantal gevallen reeds geïntegreerd. Het instrumentarium voor biodiversiteit is wel nog volop in ontwikkeling en momenteel nog onvoldoende om een gericht beleid mee te voeren vanwege de beperkte beschikbaarheid van locatiegegevens per onderneming.

In de screening kijkt het pensioenfonds naar eventuele activiteiten die biodiversiteitgevoelige gebieden beïnvloeden (een indicator waar bedrijven en vermogensbeheerder vanuit de CSRD- en SFDR-wetgeving over gaan rapporteren), ESG-ratings en betrokkenheid bij milieugerelateerde controverses van bedrijven. Daarnaast screent het pensioenfonds de eigen afhankelijkheid en impact. Het best-in-class beleid reduceert het aantal bedrijven met een negatieve impact al in enige mate.

Het pensioenfonds voert wel een gericht beleid met uitsluiting en engagement. Er is voldoende kennis om sectoren met een hoge impact te identificeren en om vervolgens de dialoog te voeren met deze ondernemingen of deze uit te sluiten (zoals de fossiele industrie). De focus van engagement rond biodiversiteit richt zich op het tegengaan van ontbossing en de bijdrage aan de voedseltransitie. De uitvoering vindt plaats volgens het engagementbeleid van het pensioenfonds. De fiduciair vermogensbeheerder van Pensioenfonds Slagers is mede namens het pensioenfonds betrokken bij het collectieve engagementinitiatief Nature Action 100+. In dit initiatief wordt met bedrijven gesproken over het om beleidsvorming te stimuleren en concrete doelstellingen om de biodiversiteitsvoetafdruk te verkleinen te formuleren.

Een vervolgstap die het pensioenfonds beoogt is om positieve impact investeringen op dit onderwerp te doen.

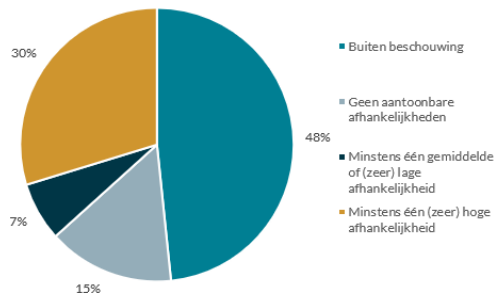
10.4 Metingen en doelen

Pensioenfonds Slagers heeft indicatief de impact op biodiversiteitsverlies en afhankelijkheid van ecosysteemdiensten binnen de portefeuille laten onderzoeken door haar fiduciair vermogensbeheerder. Hieruit blijkt dat 30% van het totale belegde vermogen een hoge of zeer hoge afhankelijk heeft van

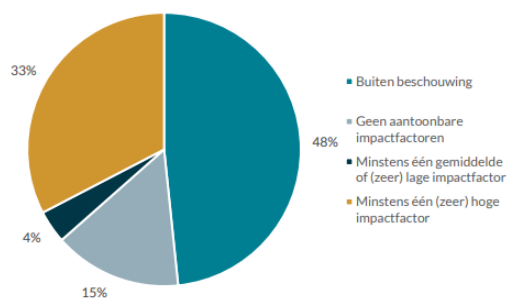
MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

minstens één ecosysteemdienst. Ook is gebleken dat 33% van het totale belegde vermogen hoge of zeer hoge impact maakt met minstens één impactfactor. Het figuur hieronder geeft de resultaten weer van de afhankelijkheid- en impactanalyse.

Portefeuille-overzicht van afhankelijkheden van ecosysteemdiensten

Portefeuille-overzicht van impact op ecosysteemdiensten

In het MVB-jaarverslag toont Pensioenfonds Slagers zijn de afhankelijkheid van en de impact op biodiversiteit. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de effecten van het instrumentarium. Daarnaast rapporteert het pensioenfonds over biodiversiteit in de periodieke SFDR-rapportage (Annex IV).

10.5 Positieve impact op consumptie en productie

Het leveren van een positieve bijdrage SDG 12 kan op vele manieren, maar is lang niet altijd investeerbaar. De subdoelen gekoppeld aan SDG 12 verantwoorde productie en consumptie geeft een aantal denkrichtingen:

- Efficiënter gebruik van grondstoffen in productieprocessen;
- Het verminderen van (voedsel)afval en/of bijdragen aan hergebruik van grondstoffen (ook wel circulariteit genoemd);
- Het tegengaan van (over)consumptie;
- Het voorkomen of verminderen van chemicaliën in de lucht, grond en water;

Pensioenfonds Slagers zal deze denkrichtingen verder onderzoeken.

11. Bijlage IV: Toelichting thema Arbeid

Deze bijlage beschrijft hoe het pensioenfonds omgaat met het thema arbeidsomstandigheden.

11.1 Belangrijk thema voor deelnemers en maatschappij

Dwang- of kinderarbeid, onveilige arbeidsomstandigheden, discriminatie en/of te lange werktijden. In veel delen van de wereld zijn dergelijke schendingen onderdeel van een normale werkdag. Het pensioenfonds is van mening dat economische groei pas duurzaam is als kapitaal, arbeid en grondstoffen verantwoordelijk worden ingezet en als winsten en inkomens eerlijk verdeeld worden tussen burgers, bedrijven en landen. Dit kan alleen als mensen- en arbeidsrechten worden gerespecteerd. Het pensioenfonds is zich bewust van het belang dat deelnemers hechten aan dit thema en van mening zijn dat het pensioenfonds hieraan een bijdrage moet leveren.

Daarom besteedt het pensioenfonds ook specifieke aandacht aan één Ontwikkelingsdoelstelling van de Verenigde Naties: SDG 8 (Eerlijk Werk en Economische Groei). Daarin komt de aandacht voor arbeidsomstandigheden en zaken die daar in hoge mate mee samen hangen terug.

11.2 Governance: de rol van het bestuur en BAC

De governance van dit thema is gelijk aan de algehele governance-inrichting van het pensioenfonds. Dit is nader toegelicht in hoofdstuk 7.

11.3 Algemene arbeidsgelateerde risico's en kansen voor een positieve bijdrage

Schendingen van mensen- en arbeidsrechten zijn niet alleen ethische kwesties maar kunnen ook (grote) negatieve gevolgen hebben voor bedrijven, en daarmee de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds. Dergelijke risico's omvatten:

- **Reputatieschade:** Hedendaags geven stakeholders meer aandacht aan sociale bedrijfsvoering. Bedrijven die onvoldoende aandacht geven aan goede arbeidsomstandigheden hebben een hogere kans op kritiek. Dit kan leiden tot het verlies van klanten en investeerders.
- **Juridische risico:** Bedrijven kunnen aansprakelijk worden gesteld voor betrokkenheid bij dergelijke schendingen, wat kan resulteren in boetes, rechtszaken of andere juridische consequenties.
- **Operationeel risico:** Slechte arbeidsomstandigheden kunnen leiden tot arbeidsconflicten, stakingen en een hoog verloop van werknemers. Dit kan de bedrijfsvoering verstoren en de productiviteit verminderen.

Winstgevendheid en toekomstbestendige bedrijfsvoering gaan hand in hand met het respecteren van mensen- en arbeidsrechten. Investeren in bedrijven en/of landen die deze rechten respecteren past bij een langetermijnbelegger. Daarnaast wordt een maatschappelijke verantwoordelijkheid genomen, omdat er in toenemende mate aandacht wordt gegeven aan inclusiviteit, gelijkheid en respect voor de rechten van werknemers binnen de maatschappij.

11.4 Strategie van het pensioenfonds voor risicobeheersing en positieve bijdrage

Het pensioenfonds wenst haar negatieve impact op de arbeidsomstandigheden te voorkomen, en waar mogelijk te verbeteren, zoals uiteengezet in de International Labor Organisation (ILO) conventies, de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO Richtlijnen), VN Global Compact principes en de VN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). Hiermee worden bovenstaande beleggingsrisico's eveneens geminimaliseerd.

Om deze doelstelling te bereiken maakt het pensioenfonds gebruik van verschillende instrumenten. Zo wordt binnen de beleggingscategorieën aandelen, bedrijfsobligaties en EMD een best-in-class beleid toegepast. Naar verwachting belegt het pensioenfonds op deze manier in bedrijven en landen die aandacht

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

geven aan goede arbeidsomstandigheden en verkleint het de kans dat het pensioenfonds belegt in bedrijven die de beginselen van het VN Global Compact en/of van de OESO-richtlijnen schenden. Bovendien wordt periodiek gescreend en gerapporteerd op controverses. Het pensioenfonds spreekt daarnaast met een aantal bedrijven om verbeteringen van arbeidsomstandigheden aan te moedigen en is het pensioenfonds betrokken bij het collectief Platform for Living Wage Financials (PLWF). Dit collectief spreekt met bedrijven om een leefbaar loon aan hun medewerkers te betalen en monitort de voortgang in de kritische sectoren (o.a. textiel- en voedselindustrie). Daarnaast worden bedrijven en landen die niet voldoen aan onze minimale standaarden uitgesloten. Dit is toegelicht in hoofdstuk 4 onder 'Uitsluiting (negatieve screening)'.

Het pensioenfonds wenst verder een netto positieve bijdrage te leveren aan SDG's 8 (Eerlijk Werk en Economische Groei). Voor elke beleggingscategorie wordt grondig onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor het selecteren van beleggingen die bijdragen aan dit doel (positieve selectie). De portefeuille van het pensioenfonds is op deze manier meer gericht op 'arbeidsvriendelijk' beleggingen binnen het universum. De toepassing per categorie is toegelicht in hoofdstuk 4. In de impact portefeuille is het thema arbeid sterk vertegenwoordigd door het creëren van werkgelegenheid in opkomende markten.

11.5 Risicobeheer van arbeidsgelateerde risico's voor het pensioenfonds

Identificatie en beoordeling van arbeidsgelateerde risico's

Voor de identificatie en beoordeling van arbeidsgelateerde risico's voor het pensioenfonds maken we gebruik van de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's. Deze cyclus wordt toegelicht in bijlage XI. Het pensioenfonds heeft de volgende materiele niet-financiële (mogelijk) arbeidsrisico's geïdentificeerd:

1. Onvoorziene negatieve uitkomsten op PAIs
2. Niet naleven uitsluitingsbeleid
3. Onvoldoende ESG-integratie externe vermogensbeheerders (greenwashing)

Het beheer van arbeidsgelateerde risico's

Er zijn twee manieren waarmee het pensioenfonds arbeidsrisico's in de beleggingsportefeuille beheerst: 1) verlaging van de blootstelling en 2) beperking van het risico. Dit wordt meegenomen in de vormgeving van het beleggings- en MVB-beleid, de invulling per categorie en in de externe communicatie.

De blootstelling kan worden verlaagd door een strategie- of allocatie in de beleggingsportefeuille te wijzigen. Een voorbeeld van een allocatiewijziging is het verkopen van beleggingen in bedrijven die zich direct of indirect (via de supply chain) schuldig maken aan dwangarbeid is een voorbeeld van een dergelijke allocatiewijziging.

Voor het beperken van het risico beschikt het pensioenfonds over verschillende instrumenten zoals toegelicht in hoofdstuk 4. Het pensioenfonds gebruikt bijvoorbeeld zijn stem om voorstellen op aandeelhoudervergaderingen te steunen die gericht zijn op het verbeteren van veiligheid op de werkplek en bescherming van werknemersrechten,

11.6 Metingen en doelen van arbeidsgelateerde risico's en positieve bijdrage

Het meten van risico's

Het pensioenfonds monitort de arbeidsgelateerde risico's met (key) risico indicatoren (KRI) per duurzaamheidsrisico en brengt hierover verslag uit in diverse rapportages. Het gebruik van KRI's helpt het pensioenfonds inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het risico. Zo wordt ook duidelijk of de blootstelling van het risico nog binnen de gestelde norm valt. Als dit niet het geval is kan worden overwogen of er een verdere aanscherping van de risicobeperking nodig is en wordt de risicobeheercyclus van het betreffende risico opnieuw doorlopen. Het is ook mogelijk dat de beheersing van een duurzaamheidsrisico leidt tot

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

andere ongewenste effecten, bijvoorbeeld te hoge kosten of een sterk afwijkende portefeuille. Dit kan een reden zijn voor een strategiewijziging.

Het meten van de positieve bijdrage aan het thema arbeid

Het pensioenfonds wenst een netto positieve bijdrage te leveren aan SDG 8 (Eerlijk Werk en Economische Groei). Het pensioenfonds meet van de liquide beleggingen de bijdrage door middel van de SDG Impactscore, vertaald naar een bijdrage in euro's. De SDG Impactscore geeft aan hoeveel positieve én/of negatieve invloed de economische activiteiten van een bedrijf hebben op specifieke SDG's. De score houdt ook rekening met de operationele bedrijfsvoering: hoe beperken ondernemingen de negatieve effecten en hoe maken zij gebruik van bestaande en nieuwe mogelijkheden om positief bij te dragen aan SDG 8. De resultaten van deze metingen worden gerapporteerd in het MVB-jaarverslag van het pensioenfonds. Daarnaast meet het pensioenfonds de bijdrage aan het thema arbeid via de impact beleggingen. Dit wordt gemeten via 'Real World Indicatoren' zoals het aantal gecreëerde banen.

Elk jaar kijkt het pensioenfonds of de resultaten nog in lijn zijn met de vastgestelde doelstellingen. Wanneer dit niet het geval is wordt een strategiewijziging overwogen.

12. Bijlage V: Toelichting OESO-richtlijnen en VN-Guiding Principles

Het fonds onderschrijft de Guiding Principles van de Verenigde Naties (UNGP's) en de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen). Deze standaarden zijn geïntegreerd in het MVB-beleid van Pensioenfondsen Slagers, o.a. in het betrokkenheidsbeleid en de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico.

De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen van overheden voor multinationale ondernemingen. De OESO-richtlijnen vormen vrijwillige beginselen en standaarden voor verantwoord ondernemen conform de wetgeving. Op basis van deze OESO-richtlijnen dienen ondernemingen over due diligence-processen te beschikken om de actuele en potentiële negatieve impact van hun handelen op kernwaarden zoals arbeids- en mensenrechten, milieu en anti-corruptie te kunnen identificeren, voorkomen dan wel verminderen. Multinationale ondernemingen dienen ook over rapportagesystemen te beschikken om de resultaten te kunnen volgen en toelichten. Als uit de due diligence blijkt dat de onderneming zelf de negatieve impact veroorzaakt of hieraan bijdraagt, dan dient de onderneming de negatieve impact niet alleen te verminderen en te beëindigen, maar ook ervoor te zorgen dat er verhaalmogelijkheden worden geboden of herstelmaatregelen worden getroffen ('herstel en verhaal'). Als de negatieve impact direct gerelateerd is aan de activiteiten, producten of diensten van een zakelijke relatie van de onderneming, dan dient de onderneming haar invloed aan te wenden om partijen die de impact veroorzaken of hieraan bijdragen te bewegen om de negatieve impact te voorkomen, verminderen en beëindigen en verhaalmogelijkheden te bieden.

[De VN-Guiding Principles inzake bedrijven en mensenrechten van de VN](#) (Guiding Principles of UNGP's) vormen het voornaamste beleidsinstrument voor bedrijven. Aan de hand van principes kunnen zij het 'Protect, Respect and Remedy'-raamwerk van de Verenigde Naties op het gebied van mensenrechten en (multinationale) ondernemingen implementeren. De Guiding Principles steunen op drie pijlers:

1. de plicht van overheden om de mensenrechten te verdedigen;
2. de verantwoordelijkheid van ondernemingen om de mensenrechten te respecteren; en
3. toegang tot verhaalmogelijkheden of herstelmaatregelen voor slachtoffers van bedrijfsgerelateerde mensenrechtenschendingen.

Deze pijlers geven weer hoe overheden en ondernemingen het raamwerk dienen toe te passen.

De Guiding Principles maken duidelijk dat de verantwoordelijkheden van ondernemingen (of beleggers) voortvloeien uit hoe zij bij negatieve impact op de mensenrechten betrokken zijn. Bepalend voor hun betrokkenheid is of ondernemingen / beleggers de negatieve impact veroorzaken, hieraan bijdragen of hieraan gelieerd zijn of zouden kunnen worden.

[De OESO-richtlijnen voor de financiële sector](#) (Responsible Business Conduct, RBC) bieden een leidraad voor hoe institutionele beleggers de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen kunnen toepassen. Ze geven aan wat de voornaamste overwegingen voor institutionele beleggers zijn tijdens het due diligence-proces dat hen helpt om maatschappelijke en milieurisico's te signaleren en hierop te reageren.

13. Bijlage VI: Risicobeheer duurzaamheidsrisico

Pensioenfonds Slagers houdt binnen de beleggingscyclus rekening met duurzaamheidsrisico's. We spreken van een duurzaamheidsrisico als duurzaamheidsfactoren kunnen leiden tot financiële, reputatie- of operationele schade voor Pensioenfonds Slagers of de maatschappij. Bij iedere stap, van de risicohouding en uitgangspunten tot monitoring en evaluatie, weegt het pensioenfonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee in lijn met het IRM-beleid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de waarschijnlijkheid van het optreden en de ernst van de belangrijkste ongunstige effecten, met inbegrip van het potentieel onherstelbare karakter. Daarnaast wordt er ook rekening gehouden met een mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de belegging. Ook zijn er wettelijke vereisten op het gebied van duurzaamheid waar Pensioenfonds Slagers aan dient te voldoen. Dit betekent dat er ook risico's op het niet nakomen daarvan bestaan (compliance-risico).

Voor ieder als materieel geïdentificeerd duurzaamheidsrisico wordt de impact op het pensioenfonds beoordeeld en een risicohouding bepaald. Als het risico niet past binnen de risicohouding worden (additionele) beheersmaatregelen getroffen. Het duurzaamheidsrisico wordt gemonitord en getoetst aan de risicohouding. De inrichting van de risicobeheercyclus wordt ook periodiek geëvalueerd. Ter verbetering van de risicobeheercyclus worden doelen en maatregelen geformuleerd.

De uitwerking van de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's staat in een separaat document. De (materiële) Key Risiko Indicatoren die Pensioenfonds Slagers heeft geïdentificeerd en monitort staan in onderstaand overzicht.

Type duurzaamheidsrisico	Duurzaamheidsrisico	Key Risiko Indicator	Metriek	Normering risicobeoordeling KRI			Blootstelling KRI	
				Laag	Medium	Hoog	Nu	Vorig
Financieel	Klimaat – transitie	Beleggingen in fossiele brandstoffen	% beleggingen in fossiele brandstoffen	< 1%	1% – 5%	> 5%	0,5%	n/a
	Klimaat – fysiek	Portfolio Value-at-Risk	Miljoen euro	< -30	-30 tot -150	> -150	4	n/a
Niet-financieel: Compliance	Niet voldoen aan duurzame wet- en regelgeving	Onvoldoende naleving blijkend uit eigen onderzoek of aanwijzing toezichthouder	Aantal bevindingen afgelopen jaar	0	1	2 of meer	0	n/a
	Naleving van het uitsluitingsbeleid van het fonds	Beleggingen in portefeuille dat uitgesloten dient te zijn	% beleggingen in uitgesloten ondernemingen	<0,1%	0,1% - 1%	> 1%	0,4%	
	Niet behalen van klimaatdoelstelling (PAB)	Realisatie reductie van de Relatieve Carbon Footprint) versus het PAB-reductiepad	CO2/Invested portefeuille versus PAB-benchmark	< PAB	PAB +/- 2%	> PAB	31 (PAB 40)	
	Greenwashing	Onvoldoende ESG-integratie externe vermogensbeheerders	Oranje of rode vlag op ESG in manager monitoring	0	1-2 oranje	1 rood of 3+ oranje	NT LGIM	
	Niet-financieel: reputatie	Naleving van het uitsluitingsbeleid is naast compliance ook een reputatie KRI. Zie voor monitoring 'compliance'						
	Onvoorziene negatieve uitkomsten op PAIs	Uitkomsten PAI statement	Voldoet aan risicohouding. Monitoring is gewenst	N/A				
Niet-financieel: Operationeel	Onvoldoende beschikbaarheid, consistentie en kwaliteit van ESG-data behoeft aandacht van het pensioenfonds.							
Niet-financieel: Maatschappelijk	Geen additioneel materieel duurzaamheidsrisico geïdentificeerd. De risico's worden voldoende benoemt onder de eerdere analyses (gezien 'double materiality')							

14. Bijlage VII: Toelichting MVB-instrumenten

14.1.1 Screening

Het doel van screening is om beter inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de (onderliggende) beleggingen en naleving van de beleidskeuzes van Pensioenfonds Slagers. Op kwartaal- en jaarbasis worden de beleggingen van het pensioenfonds gescreend (met behulp van dataproviders MSCI ESG en ISS) op diverse MVB-aspecten, zoals ESG-ratings, controverses, schendingen van de VN Global Compact, ongewenste sectoren en CO₂-uitstoot. In het geval van CO₂-uitstoot wordt de totale uitstoot ook vergeleken met het PAB-reductiepad. Op jaarbasis screent het pensioenfonds de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsportefeuille op duurzaamheidsfactoren (zogenaamde SFDR Principle Adverse Impact indicatoren, SFDR PAI's). Deze resultaten worden op de website gepubliceerd. De screening vereist periodiek lookthrough informatie in de verschillende beleggingsfondsen en mandaten in de portefeuille van Pensioenfonds Slagers.

14.1.2 Uitsluiting (negatieve screening)

Pensioenfonds Slagers hanteert een raamwerk om te bepalen welke beleggingsmogelijkheden het pensioenfonds wenst uit te sluiten van het beleggingsuniversum, naast de wettelijk verplichte uitsluitingen. In dit raamwerk maakt het pensioenfonds onderscheid tussen ondernemingen en landen.

Beleggingsinstrumenten uitgegeven door ondernemingen worden uitgesloten op basis van de volgende uitgangspunten:

- De onderneming is betrokken bij een product of dienst waarvoor geldt dat:
 - o Er zijn internationale verdragen / conventies die het gebruik van het product / dienst of de specifieke belegging verbieden of er naar streven om het significant te reduceren;
 - o Het product / dienst is (a) per definitie schadelijk voor mensen en/of het milieu en (b) heeft een hoge negatieve impact op mensen en/of het milieu, wanneer het gebruikt wordt zoals het bedoeld is;
 - o Het product is niet essentieel (geen schadelijk effect als het niet meer bestaat);
- Engagement met het bedrijf leidt niet tot een verandering naar een situatie met niet-schadelijke producten/diensten;
- Het bedrijf is direct betrokken bij de productie van het product / dienst of is significant indirect betrokken bij het product / dienst via de distributie en/of verkoop (detailhandel en toeleveranciers).
- Uitsluiting is belangrijk voor het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van het pensioenfonds (thema's).

Voor landen geldt dat het pensioenfonds niet wenst te beleggen in staatsobligaties uitgegeven door controversiële landen op het gebied van duurzaamheidscriteria. Beleggingsinstrumenten uitgegeven door staatsgecontroleerde onderneming in dergelijke landen worden eveneens uitgesloten. Landen worden als controversieel gezien in deze context indien ze niet voldoen aan de minimum criteria op milieu-(E), sociale (S) en/of governance(G)-indicatoren zoals vastgelegd in het landenbeleid (zie bijlage X).

De volgende tabel geeft het volledige overzicht waar het pensioenfonds niet in wenst te beleggen.

De lijst van uitsluitingen wordt periodiek bijgewerkt en jaarlijks gepubliceerd op de website van het pensioenfonds en als bijlage van het MVB-jaarverslag. Het uitsluitingsbeleid geldt voor alle beleggingen. Voor beleggingsfondsen geldt de uitsluitingslijst als selectie- en evaluatiecriterium. De naleving van de uitsluitingenlijst maakt onderdeel uit van de monitoring van de vermogensbeheerder. Indien toch een positie in een uitgesloten onderneming wordt aangetroffen wordt de vermogensbeheerder van dat mandaat geïnstrueerd om afscheid van de positie te nemen. Bij een beleggingsfonds zal het pensioenfonds met de vermogensbeheerder in dialoog treden. In het uiterste geval wordt afscheid genomen van het beleggingsfonds. In de rapportage en het MVB-jaarverslag toont het pensioenfonds de resultaten van de screening op de uitsluitingslijst.

MVB-beleid – Pensioenfondsen Slagers

Uitsluiting	Reden van uitsluiting	Grenswaarde
Landen		
Sanctielijst EU of VN	Beleggingen in financiële instrumenten uitgegeven door landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de EU (EU Sanctielijst) of de VN (VN Veiligheidsraad Sanctielijst) is afgegeven zijn ook uitgesloten. Indien Pensioenfondsen Slagers een belegging in een land op de sanctielijst bezit is er geen wettelijke plicht om deze belegging direct te verkopen. Het pensioenfonds zal er wel naar streven om deze belegging op enig moment kostenefficiënt te verkopen.	EU/NL sanctiewetgeving
Controversiële landen en staatsgecontroleerde ondernemingen	<ul style="list-style-type: none"> - Veroorzaken van maatschappelijke negatieve impact op gebied van milieu (inclusief klimaat), sociaal beleid (arbeidsrechten) en governance (democratische rechten). - Conform landenbeleid (zie bijlage X), periodieke evaluatie. 	>0% omzet in productie, distributie of verkoop
Producten / diensten		
De productie, toelevering, distributie en/of verkoop van controversiële wapens: <ul style="list-style-type: none"> - clusterbommen; - landmijnen; - nucleaire wapens; - biologische en chemische wapens. 	<ul style="list-style-type: none"> - In strijd met internationale verdragen en conventies. - Wettelijk verplicht (clusterbommen, strikte toepassing hiervan). 	>0% omzet in productie, distributie of verkoop
De productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten.	<ul style="list-style-type: none"> - Brengt ernstige schade toe aan de gezondheid, geen veilige mate van gebruik, dialoog is zinloos. - In strijd met het VN Global Compact initiatief. 	5% of meer van de omzet in productie 20% of meer van distributie of verkoop
Bedrijven die de VN Global Compact principes en OESO-richtlijnen materieel en structureel schenden. Dit omvat het uitsluiten van bedrijven waarvan bekend is dat zij de mensen- of arbeidsrechten op grove wijze schenden, ernstige schade toebrengen aan het milieu zoals biodiversiteitsverlies, ontbossing en waterschaarste ; of betrokken zijn bij ernstige fraude ernstige milieuschade veroorzaken of betrokken zijn bij ernstige fraude.	Het pensioenfonds onderschrijft de VN Global Compact principes en OESO-richtlijnen. Ondernemingen die deze principes ernstig en structureel schenden passen niet bij de uitgangspunten van het fonds.	Materiële en structurele schending
De extractie van olie, gas en kolen en productie van energie op basis van kolen (kolen mijnbouw en kolencentrales).	<p>Extractie van fossiele brandstoffen dient te worden afgebouwd om verdere opwarming van de aarde te voorkomen. Uit onderzoek blijkt dat toevoeging van nieuwe voorraden de klimaatdoelstelling overschrijdt. Derhalve hebben deze bedrijven op termijn geen bestaansrecht meer.</p> <p>Kolen is een van de meest CO₂ intensieve vormen van energieproductie en voorkomen het behalen van de klimaatdoelstelling.</p>	10% of meer van de omzet
De grootste klimaatvervuilers (bedrijven met grootste CO ₂ -emissie).	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijven met hoge CO₂-uitstoot in verhouding tot de omzet (intensiteit) en bedrijven met een hoge potentiële CO₂-uitstoot per euro aan marktkapitalisatie (zogenaamde reserves). 	Grenswaarde afhankelijk van beleggingscategorie

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Uitsluiting	Reden van uitsluiting	Grenswaarde
	<ul style="list-style-type: none"> – Indien verdere aanscherping nodig is voor het behalen van de klimaatdoelstelling, mogelijke toepassing te bepalen per beleggingscategorie. 	

14.1.3 Best-in-class benadering

Het pensioenfonds kiest er voor om een best-in-class aanpak te hanteren. Met een best-in-class aanpak wordt nagestreefd om alleen te beleggen in ondernemingen die binnen hun sector goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit gaat verder dan enkel het uitsluiten van ondernemingen dat gericht is op het voorkomen van schade; best-in-class richt zich op de insluiting van goed presterende ondernemingen. Deze benadering geeft MVB een belangrijke plek in het beleggingsproces, waardoor de grootste duurzaamheidsrisico's afnemen en de positie ten aanzien van de thema's Klimaat en verantwoorde consumptie en productie verbetert. Dit betekent bijvoorbeeld dat energiebedrijven die elektriciteit opwekken door middel van hernieuwbare bronnen een grotere kans maken om in de portefeuille te worden opgenomen.

Deze aanpak heeft als nadeel dat mogelijk geen dialoog (meer) kan worden gevoerd met ondernemingen die achterblijven op gebied van MVB. Reden is dat deze specifieke bedrijven als gevolg van de best-in-class aanpak mogelijk zijn verdwenen uit de beleggingsportefeuille. Dit nadeel is voor het pensioenfonds acceptabel, aangezien het fonds er de voorkeur aan geeft om het pensioenvermogen en de bestuurlijke aandacht te richten op ondernemingen die positief presteren op MVB. Daarnaast kan het pensioenfonds middels het onderschrijven van collectieve beleggersinitiatieven alsnog druk uitoefenen op bedrijven om hun bedrijfsvoering aan te passen.

Het best-in-class beleid wordt vormgegeven door de selectie van ondernemingen op basis van 'ESG ratings' of equivalent. De ESG-rating is een systematiek waarbij een ESG Research provider bedrijven beoordeelt op hun ESG-beleid en uitvoering en hier een score ('rating') voor geeft. Deze rating volgt vaak dezelfde schaal als bij de breder bekende kredietrating. AAA is de hoogst mogelijke rating, CCC de laagst mogelijke. Als de schaal anders is voor een specifieke beleggingscategorie staat dit in de sectie 'Instrumenten per beleggingscategorie' van bijlage VII bij de desbetreffende categorie vermeld. De ESG rating is een relatieve score waarbij ondernemingen worden vergeleken binnen de sector waarin de onderneming actief is. De rating geeft een vooruitkijkend oordeel over de onderneming op de ESG-onderdelen, waarbij de gewichten van de onderdelen afhankelijk zijn van de activiteiten van de onderneming. Zo weegt het onderdeel E (environmental) binnen de sector Utilities (elektriciteitscentrales) zwaarder dan onderdeel S (social). De rating is voor een groot deel vooruitkijkend omdat er niet alleen wordt gekeken naar misstanden in het verleden, maar vooral naar de huidige risico's en de risicobeheersing.

14.1.4 Betrokkenheidsbeleid

Pensioenfonds Slagers is bewust van de invloed die het fonds als belegger kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier invulling aan te geven. Daarom is het betrokkenheidsbeleid geformuleerd, wat bestaat uit stembeleid op aandelen en het aangaan van een dialoog (engagement) met ondernemingen (inclusief uitgevers van obligaties) en vermogensbeheerders.

Stembeleid

Het uitoefenen van stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen kan positieve invloed hebben op de governancestructuur van bedrijven en voor de waarde van een belang van Pensioenfonds Slagers in een onderneming. Daarom maakt het fonds zoveel mogelijk gebruik van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen. Tevens streeft het fonds ernaar om invulling te geven aan de richtlijnen die volgen uit de Shareholder Rights Directive (SRD II) of toe te lichten als dit niet volledig mogelijk is ('comply or explain').

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Pensioenfonds Slagers heeft het stembeleid waaronder de uitgangspunten opgenomen in bijlage VIII. Bij deze uitgangspunten – ook wel bekend als proxy voting principes - staan de MVB-ambitie, het principe langetermijnwaardecreeatie, en de gekozen thema's als onderdeel van de ecologische en sociale uitgangspunten centraal. Dit wil zeggen dat het pensioenfonds bij het stemmen bijvoorbeeld goede governance (verantwoording en transparantie, beloningsbeleid), milieu- en klimaat, eerlijke belastingbijdrage, arbeidsomstandigheden en mensenrechten belangrijk vindt.

Bij stembesluiten zijn nationale governance codes en wet- en regelgeving relevant, terwijl in het stembeleid ook wereldwijde 'best practices' ten aanzien van corporate governance terugkomen. Het pensioenfonds leent geen aandelen uit en leent geen aandelen in van anderen ('securities lending') met als doel om de stemrechten op deze aandelen uit te oefenen. Het stembeleid dekt daarmee de gehele aandelenportefeuille van het pensioenfonds.

Dialogo ('engagement')

Het pensioenfonds oefent zowel als aandeelhouder als obligatiehouder invloed uit door in gesprek te gaan met bedrijven. Het pensioenfonds voert geen gesprekken met overheden. De gesprekken met bedrijven zijn gericht op het stimuleren van verantwoordelijk gedrag, duurzaamheidspraktijken en goede governance met de intentie om op de lange termijn financiële en/of maatschappelijke waarde te creëren en (duurzaamheids)risico's te verkleinen. Pensioenfonds Slagers heeft het engagementbeleid opgenomen in bijlage IX.

Onze engagementdoelen zijn onderverdeeld in twee varianten:

1. Engagement voor verandering;
2. Engagement voor beleidsbeïnvloeding en samenwerking.

Doordat Pensioenfonds Slagers ook participeert in beleggingsfondsen kan niet altijd worden besloten om afscheid te nemen van een onderneming indien de dialoog geen resultaat levert. In dit geval wordt de dialoog gestart met de vermogensbeheerder van het beleggingsfonds. Het is overigens wel waarschijnlijk dat de onderneming bij (potentiële) negatieve impacts op basis van best-in-class beleid (ESG-rating) of de uitsluitingscriteria (VN Global Compact en OESO-richtlijnen) alsnog uit de portefeuille zal worden verwijderd. In het uiterste geval kan afscheid worden genomen van het betreffende fonds. In het geval van maatwerkinvullingen kan het pensioenfonds zelf besluiten de onderneming direct uit de portefeuille te verwijderen.

In het MVB-jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de engagementactiviteiten van het fonds.

ESG-procesvoering ('litigation')

Procesvoering verwijst naar een juridisch proces waarbij twee partijen, meestal individuen of bedrijven, betrokken zijn bij een geschil en dit voorleggen aan een rechtbank om een beslissing te verkrijgen. Procesvoering wordt steeds prominenter gebruikt om actie te realiseren / af te dwingen op het gebied van klimaat maar ook andere duurzaamheidsonderwerpen waar wij en andere stakeholders het gevoel hebben dat bedrijven te kort schieten of beleggers misleiden.

Het pensioenfonds is niet actief bezig met ESG-procesvoering. Enerzijds gelooft het pensioenfonds dat de andere instrumenten van het betrokkenheidsbeleid (stemmen en dialoog) in eerste instantie beter bij het pensioenfonds passen, procesvoering is het laatste escalatiemiddel, en anderzijds beschikt het pensioenfonds niet over de operationele inrichting en de benodigde expertise en brengt procesvoering hoge kosten met zich mee. Indien het pensioenfonds participeert in een beleggingsfonds dan beslist de beheerder van het fonds over de ESG-procesvoering.

Daarentegen heeft het pensioenfonds er wel voor gekozen om bij vermeend wanbestuur door bedrijven als gevolg van fraude (boekhoudfraude, ontduiking van weten regelgeving), corruptie en omkoping zich bij te laten staan door partijen welke gespecialiseerd zijn in zogenaamde class actions. Dit zijn collectieve rechtszaken of massaschadeclaims waarin een collectief van beleggers (op een no cure – no pay basis)

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

rechtszaken aanspant tegen bedrijven, wanneer financiële schade is geleden door beleggers als gevolg van wanbestuur en duidelijke aanwijzingen bestaan voor wanbestuur. Voorbeelden zijn o.a. Toshiba en Steinhoff (vermeende boekhoudfraude), diverse banken (manipulatie van benchmarks) en Volkswagen (dieselgate).

14.1.5 Positieve selectie

Pensioenfonds Slagers heeft als doelstelling een positieve bijdrage te leveren en negatieve bijdrage te voorkomen aan de thema's Klimaat en verantwoorde consumptie en productie. Om de bijdrage van de beleggingsportefeuille op deze thema's te meten maakt het pensioenfonds onder andere gebruik Sustainable Development Goals (SDG's).

De SDG's zijn 17 wereldwijde doelen die zijn opgesteld door de Verenigde Naties met als doel een duurzame toekomst voor iedereen te bereiken. Deze doelen beslaan een breed scala aan onderwerpen, waaronder armoedebestrijding, onderwijs, gezondheid, gendergelijkheid, klimaatactie en meer. Ze zijn ontworpen om economische groei te bevorderen, sociale inclusiviteit te waarborgen en milieubescherming te bevorderen.

Binnen het kader van deze doelen heeft het pensioenfonds ervoor gekozen om zich te richten op Klimaat en verantwoorde consumptie en productie. Door meer te investeren in bedrijven of projecten die een positieve bijdrage leveren aan deze doelen, en minder te investeren in bedrijven die een negatieve impact hebben, draagt het pensioenfonds bij aan haar duurzaamheidsdoelstellingen. Het pensioenfonds richt zich op SDG's 7, 12 en 13, maar kijkt ook naar de effecten van beleggingen op andere SDG's.

Dit instrument onderscheidt zich van best-in-class beleggen doordat er gericht accenten worden aangebracht naar SDG's en daarmee een maatschappelijke bijdrage leveren. Best-in-class richt zich meer op bedrijven die goed scoren op ESG-factoren in het algemeen en daarmee minder duurzaamheidsrisico lopen. Gezien de sterke afhankelijkheid van beschikbare data en van dit instrument verschilt de toepasbaarheid hiervan per beleggingscategorie.

14.1.6 Impact beleggen

Impact beleggingen financieren nieuwe initiatieven die concreet bijdragen aan oplossingen voor duurzaamheidsvraagstukken. Dit instrument is erg afhankelijk van beschikbare data en de toepasbaarheid verschilt daardoor per beleggingscategorie. Aan deze beleggingen worden een aantal eisen gesteld:

- De beleggingen hebben naast een financieel rendement een expliciete maatschappelijke doelstelling. Dit wordt ook wel intentionaliteit genoemd;
- De beleggingen hebben een expliciete maatschappelijke toegevoegde waarde. Zonder de impact belegging zou deze waarde er niet komen. Dit wordt ook wel additionaliteit genoemd;
- De impact van de belegging is meetbaar of er is een concrete ambitie om de output te gaan meten (bijvoorbeeld als de data nog niet beschikbaar is);
- De beleggingen hebben geen negatieve impact en relevantie voor de door het fonds gekozen thema's Klimaat en/of verantwoorde consumptie en productie.

Het pensioenfonds wil zich naast het leveren van een maatschappelijke bijdrage (focus op impact) ook focus aanbrengen op ondernemingen die streven naar een duurzame bedrijfsvoering (focus op transitie). Om de impact van beleggingen goed te kunnen monitoren, worden er indicatoren gebruikt, genaamd Real World Impact (RWI)-indicatoren. Deze indicatoren geven inzicht in zowel de positieve als negatieve effecten van investeringen op gebieden zoals duurzaamheid, sociale gelijkheid en klimaatverandering. Bijvoorbeeld hoeveel m³ aan watergebruik bespaard is of hoeveel achtergestelde consumenten bereikt zijn met betaalbare financiële diensten.

Het gebruik van de RWI-indicatoren bevordert transparantie en biedt tastbare resultaten om te beoordelen in hoeverre beleggingen bijdragen aan de duurzaamheidsthema's van het pensioenfonds. Dit zorgt ervoor dat de impact van beleggingen beter beoordeeld kan worden.

15. Bijlage VIII MVB implementatie per beleggingscategorieën

Per beleggingscategorie worden verschillende MVB-instrumenten gehanteerd. In deze bijlage staat per beleggingscategorie aangegeven welk MVB-instrument er wordt gebruikt en welke MVB-doelstelling het pensioenfonds heeft voor die categorie.

Aandelen

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		SDG-aligned	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogoog		
Aandelen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X

Binnen de categorie aandelen worden alle instrumenten toegepast over de volle breedte van de categorie, met uitzondering op impact beleggen. Binnen aandelen is het niet mogelijk om aan de impact vereisten te voldoen (intentionaliteit, additionaliteit).

Voor aandelen ontwikkeld wereldwijd gebruikt het fonds een benchmark waarin MVB is geïntegreerd. In deze benchmark zijn additionele uitsluitingscriteria (met een tolerantiegrens van 5% van de omzet) van toepassing, naast het huidige uitsluitingenraamwerk zoals in deze bijlage beschreven. Deze additionele criteria zijn alcohol, civiele en conventionele wapens, gokken, nucleaire energie, genetisch gemodificeerde organismen, adult entertainment en fossiele brandstof reserves en extractie (naast Thermische Kolen, ook onconventionele olie en gas).

Daarnaast wordt een best-in-class aanpak gehanteerd waarbij belegd wordt in de 50% bedrijven per sector met de hoogste ESG-rating. Bovendien wordt meer belegd in bedrijven die een positieve bijdrage leveren aan de door het fonds gekozen thema's en geselecteerde SDG's. Om klimaatrisico te beheersen en de CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuille te reduceren sluit het fonds bovendien de grootste 20% vervuilers uit (met een maximum van 30% per sector). Dit resulteert in een aanzienlijke reductie. Deze CO₂-reductie kan verder verhoogd worden als dit noodzakelijk is om de doelstellingen van het Klimaatakkoord te realiseren.

Voor aandelen opkomende landen gebruikt het fonds net als bij aandelen ontwikkeld wereldwijd een duurzame benchmark. In deze benchmark zijn ook de additionele uitsluitingscriteria, de best-in-class aanpak, SDG-bijdragen en uitsluiting van de grootste vervuilers van toepassing. Staatsgecontroleerde ondernemingen worden uitgesloten op basis van het landenbeleid (bijlage X).

Binnen aandelen Europa wordt geïnvesteerd via een actieve duurzame aandelenstrategie. In deze portefeuille wordt actief ondernemingen (largecap en midcap) geselecteerd met een duurzaam ondernemingsprofiel op de lange termijn. De beheerder kan ook groeiende bedrijven selecteren die nog niet in de largecap index zitten, en hiermee vroegtijdig inspelen op duurzame trends.

De vermogensbeheerders van de aandelenfondsen stemmen namens het pensioenfonds op aandeelhoudersvergaderingen op basis van het duurzame stemprofiel (SRI) van proxy voting adviseur ISS. Dit stemprofiel is in overeenstemming met de uitgangspunten van het stembeleid van het pensioenfonds.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Euro Staatsobligaties / LDI

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		SDG-aligned	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogo		
Euro Staatsobligaties / LDI	✓	✓	X	Nvt	X	X	✓

Pensioenfonds Slagers streeft naar een weging van 25% aan groene en sociale obligaties als onderdeel van de staatsobligatiebeleggingen. Dergelijke obligaties worden hoofdzakelijk uitgegeven door supranationale instellingen (bijv. Wereldbank of Europese Investeringsbank), overheden en aan overheden gerelateerde agentschappen en dienen voor het verbeteren van het milieu, klimaat of sociale omstandigheden. De staatsobligaties moeten voldoen aan de criteria van Green Bond Standard van de EU om als groen aangemerkt te worden.

Bedrijfsobligaties (IG)

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		SDG-aligned	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogo		
Bedrijfsobligaties	✓	✓	✓	Nvt	✓	✓	✓

Binnen de categorie bedrijfsobligaties investment grade wordt screening, uitsluiting en best-in-class beleid toegepast. Obligatiehouders hebben in tegenstelling tot aandeelhouders geen stemrecht. Dialogo is wel mogelijk. Het engagementbeleid van Pensioenfonds Slagers is ook op deze categorie van toepassing. Voor circa 20% van de bedrijfsobligaties portefeuille wordt er impact belegd door middel van groene obligaties.

Het grootste deel van de portefeuille wordt actief beheerd waarbij alle voorgenoemde instrumenten worden ingezet. Daarnaast streeft de beheerder naar een positieve bijdrage aan de SDG's.

Het pensioenfonds heeft een beheerder aangesteld specifiek voor het beheer van duurzame bedrijfsobligaties. Groene obligaties, ook wel Green bonds genoemd, en blauwe obligaties zijn financiële instrumenten die specifiek worden uitgegeven om projecten en activiteiten te financieren die respectievelijk een positieve milieu- en sociale impact hebben. Groene en blauwe obligaties volgen strikte richtlijnen en standaarden (bijvoorbeeld de Europese Green Bond Standard) om ervoor te zorgen dat de opbrengsten daadwerkelijk worden gebruikt voor milieudoelinden. Deze vorm van financiering valt onder Impact beleggen. De overige instrumenten die ook van toepassing zijn voor reguliere obligaties worden ook toegepast binnen deze categorie. Met de allocatie naar Green bonds wenst het pensioenfonds een positieve impact te realiseren op de thema's Klimaat en verantwoorde consumptie en productie. Het pensioenfonds streeft er naar om 20% van de Investment Grade bedrijfsobligaties portefeuille te beleggen in Green bonds.

Nederlandse woninghypotheken

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		Positieve selectie	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogo		
Nederlandse hypotheken	✓	Nvt	Nvt	Nvt	✓	Nvt	Nvt

Binnen woninghypotheken voert Pensioenfonds Slagers via de fiduciaire vermogensbeheerder de dialogo met de vermogensbeheerder(s) van de hypotheekfondsen over sociale aspecten en over klimaat

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

(verduurzaming). Het pensioenfonds verwacht van de vermogensbeheerder(s) op beide onderwerpen een proactief beleid.

Het sociale aspect betreft ondersteuning voor klanten met een (dreigende) betalingsachterstand. Dit gebeurt door het bieden van coaching op de arbeidsmarkt en/of budgettering in combinatie met op maat gemaakte betalingsregelingen. Hypotheekverstrekking is sterk gereguleerd en daardoor niet erg onderscheidend tussen vermogensbeheerders.

Het klimaataspect betreft de financiering woningen zonder CO₂-voetafdruk en verduurzaming van woningen. De hypotheekverstrekker kan dit ondersteunen door een additionele lening tegen gunstige voorwaarden te verstrekken voor verduurzaming van de woning. Binnen deze categorie is het echter (nog) niet mogelijk om concrete CO₂-reductiedoelstellingen te implementeren. Pensioenfonds Slagers meet sinds 2020 de CO₂-voetafdruk en de Energielabels van de gefinancierde woningen om de ontwikkeling te monitoren en de dialoog met de hypotheekverstrekker te voeren. Daarnaast verwachten we van hypotheekbeheerders dat hun beleggingsoplossing geclassificeerd is als SFDR artikel 8 en actief zoekt naar manieren om duurzaamheidscriteria te integreren in het verstrekings- en beheersproces en hierover rapporteert. Voorbeelden hiervan zijn groene leningen, kortingen op duurzaam onderpand en engagement met leningnemers om hun woning te verduurzamen. Naast de meer milieu-georiënteerde factoren is er aandacht voor sociale factoren waaronder de positie van starters en klanten met betalingsproblemen.

Staatsobligaties opkomende landen (EMD)

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		Positieve selectie	Impact beleggen
				Stemmen	Dialoog		
Staatsobligaties opkomende landen (EMD)	✓	✓	X	Nvt	X	X	Nvt

Pensioenfonds Slagers wenst niet te beleggen in staatsobligaties van controversiële landen. Hiervoor is een landenbeleid opgesteld waarbij landen getoetst worden aan maatstaven die door onafhankelijke organisaties worden gepubliceerd. Deze maatstaven relateren aan milieu- (inclusief klimaat), sociale (arbeidsrechten) en governance- (democratische rechten) aspecten. Dit beleid is binnen deze categorie geïmplementeerd door integratie in de benchmark en als bijlage opgenomen (bijlage X).

Onderhandse leningen - Direct Lending

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		Positieve selectie	Impact beleggen
				Stemmen	Dialoog		
Onderhandse leningen (direct lending)	✓	✓	Nvt	Nvt	✓	✓	X

Pensioenfonds Slagers voert een actieve dialoog met vermogensbeheerders van direct lending strategieën met als doel een vooruitstrevende MVB-integratie. De vermogensbeheerders hebben zich geïmmitteerd aan de wensen van het pensioenfonds.

Dit betekent dat geen leningen worden verstrekt aan partijen die zijn gerelateerd aan controversiële wapens, tabak, controversies waaronder kinderarbeid, kolenmijnen en bedrijven die sterk afhankelijk zijn van kolen. Verder dienen ESG-aspecten een integraal onderdeel te zijn van kredietanalyse, monitoring en rapportage door de vermogensbeheerders. Bovendien verwacht Pensioenfonds Slagers aantoonbare betrokkenheid van de vermogensbeheerders bij de verduurzaming van de ondernemingen die met het pensioenkapitaal worden gefinancierd. Pensioenfonds Slagers streeft verder naar de introductie van ESG-leningen; leningen met ESG-doelstellingen als onderdeel van de leningsvoorwaarden. Daarnaast wordt er

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

voor deze ESG-leningen een koppeling gemaakt met SDG's en specifiek gestuurd op SDG bijdrage passend bij de duurzaamheidsthema's van het pensioenfonds.

Vanwege het onderhandse karakter is er geen informatie beschikbaar bij ESG-dataproviders. Dit betekent dat de leningen niet gescreend kunnen worden op de standaard criteria van Pensioenfonds Slagers. De screening is vanwege duidelijke voorwaarden onderdeel van de kredietanalyse bij de totstandkoming van de leningen. Vermogensbeheerders leggen hier verantwoording over af.

Niet-genoteerd onroerend goed

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		Positieve selectie	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogo		
Niet-genoteerd onroerend goed	Nvt	Nvt	✓	✓	✓	X	X

De categorie niet-genoteerd onroerend goed leent zich goed voor toepassing van MVB-beleid en is bij uitstek geschikt om het thema klimaat nader in te vullen aangezien vastgoed een groot deel van de energieconsumptie 'veroorzaakt'. Naast een ecologische positieve bijdrage kan er echter ook sociale positieve bijdrage worden gerealiseerd. Wanneer er wordt gedacht aan duurzaamheid binnen vastgoed denkt men al snel aan zonne-energie en een goede isolatie, maar duurzaam vastgoed gaat verder dan dat. Zo vindt er focus plaats op enerzijds energiereductie en anderzijds toekomstbestendigheid, locatie, gezondheids- en sociale-aspecten die gepaard gaan bij het selecteren en monitoren van bestaand en ook nieuw vastgoed.

Gezien het illiquide karakter van deze categorie (wat ook uitdagingen met zich meebrengt ten aanzien van de beschikbaarheid van goede ESG-data) en het feit dat het pensioenfonds uitsluitend op indirecte wijze (via beleggingsfondsen) in deze categorie belegt, heeft verwezenlijking van de verduurzaming een langere doorlooptijd in vergelijking met liquide beleggingen zoals aandelen en obligaties.

Niet-genoteerd vastgoed duurzaamheidsbenchmark

In deze categorie wordt verwacht dat de vermogensbeheerder gebruik maakt van een duurzaamheidsbenchmark om de duurzaamheid van het beleggingsinstrument te meten versus peers. Een veel gebruikte duurzaamheidsbenchmark is de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB). De GRESB Rating is een relatieve score van 1 tot 5 sterren, waarbij iedere ster 20% van het universum van vermogensbeheerders vertegenwoordigt (5= beste 20%, 1=slechtste 20%). Pensioenfonds Slagers streeft naar een GRESB rating van minimaal 4 sterren bij haar vermogensbeheerders, hetgeen een best-in-class aanpak representeert.

Pensioenfonds Slagers accepteert ook soortgelijke duurzaamheidsbenchmarks zolang hier een Best-in-Class methode aan ten grondslag ligt. Ook hierbij streeft Pensioenfonds Slagers naar om minimaal te beleggen in de beste 40% van het universum.

Pensioenfonds Slagers voert via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met vermogensbeheerders om inzicht te krijgen in ESG-ontwikkelingen en deze te stimuleren. Daarnaast wordt specifiek meer aandacht gevraagd om klimaatdoelstellingen te concretiseren en hierover te rapporteren. Via dialoog met vermogensbeheerders en middels participantenvergaderingen (en, waar mogelijk, in gespecialiseerde 'advisory committees') is inspraak mogelijk ten aanzien van (MVB-gerelateerde) beleids- en besluitvormingstrajecten.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Impact beleggen

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		Positieve selectie	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogo		
Private equity Infrastructuur Private debt	✓	✓	Nvt	✓	✓	✓	✓

De impact portefeuille van pensioenfonds Slagers belegt in illiquide categorieën met als doel om een maatschappelijke bijdrage te leveren met een marktconform rendement. Er zijn een aantal uitgangspunten gedefinieerd bij de impact beleggingen:

- De beleggingen hebben naast een financieel rendement een expliciete maatschappelijke doelstelling. Dit wordt ook wel intentionaliteit genoemd.
- De impact van de belegging is meetbaar of er is een concrete ambitie om de output te gaan meten (bijvoorbeeld als de data nog niet beschikbaar is).
- De belegging gaat niet ten koste van het verwachte gemiddelde risico/rendementsprofiel voor de lange termijn. Een beperkte korte termijn tracking error of rendementsafwijking is acceptabel.
- De beleggingen hebben relevantie voor de door het Pensioenfonds gekozen thema's klimaat en/of verantwoorde productie en consumptie.

Om deze uitgangspunten in te vullen zijn een aantal keuzes gemaakt:

Categorieën

De categorie **private equity** is opgenomen om startkapitaal of groeikapitaal te verschaffen aan ondernemingen met een duurzaam bedrijfsmodel (product of dienst) dat een oplossing biedt voor maatschappelijke uitdagingen. Ondernemingen kunnen bijvoorbeeld nieuwe duurzame technologieën ontwikkelen of toepassen. Dit is een vrij risicovolle categorie (vooral bij investeringen in durf/startkapitaal) daarom wordt via gespecialiseerde private equity fondsen een gespreide portefeuille opgebouwd.

De categorie **infrastructuur** is opgenomen om te investeren in de ontwikkeling van duurzame energie zoals zonne- en windenergie. De voorkeur is om deze nieuw te ontwikkelen, omdat de toegevoegde waarde dan het hoogst is en het rendementspotentieel hoger is. Investeren in reeds bestaande hernieuwbare energie projecten heeft minder impactpotentieel en wordt ruimschoots gekocht door reguliere beleggers zonder impact doelstelling.

De categorie **private debt** is opgenomen omdat er een brede behoefte is aan financiering van kleine ondernemingen op het gebied van de gekozen impact thema's. Afhankelijk van de specifieke situatie kan financiering middels een lening meer geschikt zijn dan aandelenkapitaal verschaffen.

Het pensioenfonds zal overwegen om impact investeringen toe te voegen in andere beleggingscategorieën indien dit bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen. De reguliere governance van het pensioenfonds is hierbij van toepassing.

Regio's

Wereldwijd is behoefte aan kapitaal, de kapitaalsbehoefte verschilt echter wel regionaal naar SDG's. Over het algemeen kan gesteld worden dat opkomende landen op het gebied van SDG's achterlopen (hier valt de meeste winst te behalen) en moeilijker aan kapitaal kunnen komen. Daarom zijn opkomende landen een belangrijk deel van de impact portefeuille (circa 50%). Ontwikkelde landen zijn echter ook een belangrijk deel van de portefeuille omdat westerse landen tot op heden veelal voorop lopen in de energietransitie, bijvoorbeeld in de ontwikkeling en implementatie van nieuwe technologieën en bedrijfsmodellen. Daarnaast is er een grote kapitaalsbehoefte voor de financiering van de deze energietransitie.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

Het pensioenfonds zal overwegen om lokale impact investeringen toe te voegen indien dit bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen. De reguliere governance van het pensioenfonds is hierbij van toepassing.

Liquiditeiten

Categorie	Screening	Uitsluiting	Best-in-class	Betrokkenheidsbeleid		Positieve selectie	Impact beleggen
				Stemmen	Dialogoog		
Liquiditeiten	✓	✓	✓	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt

In de categorie Liquiditeiten worden uitsluiting en best-in-class toegepast. Pensioenfonds Slagers heeft liquiditeitenfondsen geselecteerd waarvan het uitsluitingsbeleid aansluit bij het uitsluitingsbeleid van Pensioenfonds Slagers. Een van de geselecteerde liquiditeitenfondsen belegt alleen in obligaties van uitgevers met de hoogste 50% milieuscore (E) van MSCI ESG en bedrijven die naar het oordeel van de vermogensbeheerder passen in een duurzame maatschappij (oftewel van uitgevers die dat niet zijn worden geen obligaties gekocht), hetgeen een best-in-class aanpak representeert.

16. Bijlage IX: Stembeleid

16.1 Achtergrond en governance

Een van de instrumenten die het pensioenfonds gebruikt om het MVB-beleid te implementeren is het uitoefenen van stemrecht. Stemrecht verwijst naar het recht van aandeelhouders om deel te nemen aan de besluitvorming van een bedrijf. Dit is een belangrijk onderdeel van een goed functionerende governancestructuur voor bedrijven. Dit beleid is van toepassing op de beleggingscategorie aandelen (ontwikkeld, opkomend en beursgenoteerd vastgoed).

16.2 Beleid – doelstelling, uitgangspunten en aanpak

Pensioenfonds Slagers wil zijn MVB-opvattingen overbrengen op de bedrijven waarin het fonds belegt. Ook streeft Pensioenfonds Slagers ernaar om haar invloed aan te wenden om eventuele negatieve impact van haar investeringen op de maatschappij, het milieu en governance te voorkomen, te beperken dan wel te herstellen. Tevens geeft Pensioenfonds Slagers invulling aan de richtlijnen die volgen uit de Shareholder Rights Directive II (SRD II), en geeft het pensioenfonds een toelichting als dit op onderdelen niet mogelijk is ('comply or explain').

Bij de uitgangspunten van het stembeleid – ook wel bekend als proxy voting principles – staan de MVB-ambitie, het principe langetermijnwaardecreatie, en de gekozen thema's (Gezondheid & Welzijn en Klimaat) als onderdeel van de ecologische en sociale uitgangspunten centraal. Het merendeel van het stemgedrag is gerelateerd aan goede governance (verantwoording en transparantie, beloningsbeleid) maar ook onderwerpen zoals milieu- en klimaat, eerlijke belastingbijdrage, arbeidsomstandigheden en mensenrechten zijn belangrijk.

Het fonds heeft de vermogensbeheerders en de fiduciair vermogensbeheerder gedelegeerd om indien wenselijk agendapunten voor aandeelhoudersvergaderingen ('shareholder proposals') aan te dragen, of voor de dialoog met andere stakeholders van bedrijven. Ook in het kader van class actions zijn deze partijen gedelegeerd om hier vervolg op te geven. Al deze partijen hebben tevens een beleid om belangenconflicten te beheersen

Bij het nemen van stembesluiten zijn nationale governance codes en wet- en regelgeving relevant, terwijl in het stembeleid ook wereldwijde 'best practices' ten aanzien van corporate governance terugkomen. Het pensioenfonds leent geen aandelen uit en leent geen aandelen in van anderen ('securities lending') met als doel om de stemrechten op deze aandelen uit te oefenen. Het stembeleid dekt daarmee de gehele aandelenportefeuille van het pensioenfonds.

Governance uitgangspunten en langetermijnwaardecreatie

Het pensioenfonds neemt de volgende zaken in acht om te kunnen beoordelen of beursgenoteerde bedrijven in positieve zin voldoen aan criteria ten aanzien van corporate governance, beloning van bestuurders en bedrijfsstructuur:

- Onafhankelijkheid van de accountant en geloofwaardigheid van de accountantsverklaring.
- Integriteit, onafhankelijkheid, responsiviteit en diversiteit van het bestuur en haar commissies. Bestuursleden dienen te beschikken over de juiste vaardigheden en expertise, alsmede over voldoende beschikbare tijd om hun taken te kunnen uitvoeren.
- Bestuursbeslissingen dienen geleid te worden door een bedrijfscultuur welke duurzaamheid en langetermijnwaardecreatie ondersteunt, en bedrijven dienen hierover verantwoording af te leggen richting aandeelhouders. Dit vertaalt zich in een beloningsbeleid dat past bij deze bedrijfscultuur en transparantie en rapportage over hoe het human capital management hierop aansluit.
- Preventie van overmatige cumulatie van macht (gecombineerde CEO / voorzitterposities)
- Vergoeding aan bestuursleden dient het juiste talent aan te trekken, te behouden en te motiveren. Excessieve vergoedingen dienen zoveel mogelijk beperkt te worden: vergoedingen dienen niet

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

significant af te wijken van industrie- en marktgemiddelden in termen van structuur en niveau. Arbeidsvoorwaarden dienen begrijpelijk en transparant te zijn voor aandeelhouders. Vaste en variabele beloningen moeten in balans zijn. Prestatie-gerelateerde elementen moeten op eenvoudige wijze te kwantificeren zijn. Dit betekent dat ze meetbaar zijn, tijdsgebonden, vooraf vastgelegd en dat ze een directe relatie moeten hebben met de bedrijfsstrategie en operationele resultaten. Bedrijven dienen zoveel mogelijk transparantie te verstrekken over de methodes en onderbouwing die ten grondslag ligt aan (voorgestelde of toegepaste) vergoedingen, en hoe deze zich verhouden tot het salaris van de gemiddelde medewerker.

- Bedrijven waarin geïnvesteerd wordt moeten een passende kapitaalstructuur hebben en beslissingen ten aanzien van kapitaalallocatie moeten formeel beschreven worden in de jaarverslagen. In het geval van een voorgestelde uitgifte van aandelen onderzoeken we de gegrondheid van het voorstel. Voor financieringsactiviteiten die mogelijk grote invloed hebben op de waarde van de onderneming moet de uiteindelijke keuze bij de aandeelhouders liggen.
- Aandeelhouders moeten het recht hebben om te stemmen op belangrijke beslissingen, waaronder benoeming en ontslag van bestuurders, wijzigingen in bestuursdocumentatie zoals statuten, aandeleninkoop, uitgifte van aandelen, plannen voor aandeelhoudersrechten ('poison pills'), voorstellen die stemrechten wijzigingen en materiële transacties.

Ecologische en sociale uitgangspunten

Het pensioenfonds neemt de volgende zaken in acht om te kunnen beoordelen of beursgenoteerde bedrijven in positieve zin voldoen aan criteria ten aanzien van ecologische en sociale kwesties:

- Aansluiting bij internationale ESG-richtlijnen en standaarden (waaronder ook de OECD-richtlijnen voor multinationale ondernemingen).
- Vergroten op de lange termijn waarde voor aandeelhouders en belanghebbenden en brengen tegelijkertijd de belangen van de onderneming en de maatschappij op een lijn.
- Aansluiting bij erkende mondiale bestuursorganen die duurzame handelspraktijken bevorderen en pleiten voor milieubeheer, eerlijke arbeidsomstandigheden, non-discriminatie en de bescherming van mensenrechten worden ook ondersteund. Hiertoe behoren internationaal erkende duurzaamheid gerelateerde initiatieven waaronder de Verenigde Naties Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), de door Verenigde Naties gesteunde Principles for Responsible Investment (PRI), Verenigde Naties Global Compact, Global Reporting Initiative (GRI), International Labour Organization Conventions (ILO) en andere. Elk van deze bestuursorganen streeft ernaar om rapportage- en andere activiteiten te bevorderen die aansluiten bij positieve ESG-acties, waardoor financiële risico's en reputatierisico's worden beperkt.
- Aansluiting bij de ambities die zijn vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden.
- Voorstellen die bedrijven stimuleren om informatie te verstrekken over de financiële, fysieke of regelgevingsrisico's gerelateerd aan klimaatverandering. Daarbij wordt ook gekeken naar hoe ondernemingen deze risico's identificeren, meten en managen, waaronder klimaatrisico-metingen en programma's zoals GHG-emissiereductie.
- Voorstellen waarin wordt opgeroepen tot transparantie inzake werkplekpraktijken en diversiteit, belastingen, leveringsketens en algemene maatschappelijke verantwoordelijkheid.

16.3 Implementatie

Het pensioenfonds brengt binnen de aandelenmandaten en -fondsen haar stemrecht uit volgens het stembeleid van haar vermogensbeheerders. Het stembeleid van de vermogensbeheerders is door Pensioenfonds Slagers beoordeeld als onderdeel van het managerselectie- en monitoringproces. Hun stemprofiel sluit goed aan bij de bovenstaande uitgangspunten. Het pensioenfonds heeft als voorwaarde bij aanstelling dat vermogensbeheerders helpen om te voldoen aan relevante wet- en regelgeving, waaronder de openbaarheid van de uitgebrachte stemmen en gebruik van een stemadviseur.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

16.4 Monitoring en verantwoording naar deelnemers

In het MVB-jaarverslag van het fonds wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop is gestemd door het fonds. Hierin komt naar voren op welke aspecten de stemmingen betrekken hadden (milieu, sociale aspecten of governance). Ook geeft het pensioenfonds (conform SRD II) een toelichting op de belangrijkste stemmingen.

17. Bijlage X: Engagementbeleid

17.1 Achtergrond en governance

Het fonds is bewust van de invloed die het zowel als aandeelhouders als obligatiehouder kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier bewust invulling aan te geven. Een van de invullingen is het uitoefenen van engagement. Engagement verwijst naar actieve betrokkenheid van beleggers bij de bedrijven waarin ze investeren. Het omvat het aangaan van een dialoog, het stellen van vragen, het delen van standpunten en het uitoefenen van invloed op bedrijven, waar (potentiële) negatieve impacts zijn geïdentificeerd, om positieve veranderingen te bevorderen.

Dit beleid is van toepassing op alle categorieën in de beleggingsportefeuille en geeft inzicht in de focus die het pensioenfonds aanbrengt, de standpunten binnen deze aandachtsgebieden, de uitvoering van engagement en de monitoring en communicatie richting de pensioendeelnemer.

Bij voorkeur werkt het pensioenfonds samen met andere gelijkgestemde pensioenfonds en aandeelhouders. Dit vergroot de stem van onze deelnemers en hierdoor kunnen de engagementactiviteiten op een kostenefficiënt worden uitgevoerd.

17.2 Beleid – doelstelling, uitgangspunten en aanpak

Engagement is gericht op het stimuleren van verantwoordelijk gedrag, duurzaamheidspraktijken en goede governance van bedrijven met de intentie om op de lange termijn financiële en/of maatschappelijke waarde te creëren en het verminderen van (duurzaamheids)risico's. Engagement is een van de instrumenten om de uitgangspunten en doelstellingen te realiseren (o.a. een bijdrage leveren op algemene ESG-verdragen en/of onderwerpen die belangrijk zijn voor onze deelnemers) en wordt toegepast in de gehele beleggingsportefeuille, zowel in liquide categorieën zoals aandelen, inclusief genoteerd vastgoed, en bedrijfsobligaties als illiquide categorieën zoals niet-genoteerd vastgoed. Bij illiquide categorieën is de engagement meer gericht op de vermogensbeheerder ter verbetering van de duurzaamheid van de beleggingen onder hun beheer.

Om de impact en slagingskansen van onze engagement inspanningen te verbeteren, streven we ernaar om de voortgang te meten en te monitoren door duidelijke doelen, mijlpalen en tijdslijnen op te stellen. Onze engagementdoelen zijn onderverdeeld in twee varianten: aangegeven

- **Engagement voor verandering:** streeft naar verandering binnen een bedrijf te realiseren door het opstellen van specifieke doelen en tijdslijnen. De verandering kan betrekking hebben op het beëindigen van negatieve impact, het bieden van herstel en/of verhaal aan benadeelden en het nemen van maatregelen om toekomstige incidenten te voorkomen in combinatie met het vergroten van de transparantie.
- **Engagement voor beleidsbeïnvloeding en samenwerking:** heeft als doel het algehele landschap van (financiële) markten en het algemene niveau van duurzaamheidsprestaties in bepaalde sectoren, markten en geografische gebieden te verbeteren.

Om de voortgang van de engagements te meten worden mijlpalen gebruikt. Elke mijlpaal vertegenwoordigt een prestatie en een stap richting het bereiken van een Specifiek, Meetbaar, Haalbaar, Realistisch en Tijdgebonden (SMART) doel. De vier mijlpalen die worden gehanteerd zijn:

- **Onze bezorgdheid uiten bij het bedrijf:** De kwestie wordt geïdentificeerd en onder de aandacht gebracht bij het managementteam van een bedrijf;
- **Bedrijf erkent de kwestie:** Het management erkent het belang van de aangekaarte kwestie voor het bedrijf en committeert zich aan het oplossen van de kwestie;
- **Bedrijf onderneemt actie met betrekking tot de kwestie:** Het bedrijf heeft een beleid opgesteld om de specifieke kwestie op te lossen;

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

- **Bedrijf implementeert een beleid (afsluiting van de engagement):** Het bedrijf kan duidelijk bewijs leveren dat het beleid volledig geïmplementeerd is en dat er duidelijke verantwoordelijkheid is vanuit de top om voortdurende implementatie te waarborgen.

Het pensioenfonds streeft ernaar om bij iedere engagement ten minste één mijlpaal in elke zes maanden te bereiken. Als een bedrijf niet bereid is om verder te gaan met de engagement of de totale engagement afhankelijk van de aard langer duurt dan drie tot vijf jaar, kan worden besloten om op de aandeelhoudersvergadering te stemmen tegen het management of voor aandeelhoudersresoluties. In specifieke gevallen, waar het maatschappelijke of financiële risico te groot is, kan worden besloten om afscheid te nemen van de belegging (uitsluiting). Doordat het pensioenfonds reeds uitsluitingen op onder andere de VN Global Compact Fail toepast en belegt conform een best-in-class beleid, is het mogelijk dat de positie al wordt afgebouwd voordat de dialoog is afgerond.

17.3 Implementatie

De engagementactiviteiten van het pensioenfonds zijn uitbesteed aan de, fiduciair vermogensbeheerder, externe vermogensbeheerders. Zij voeren primair de dialoog met ondernemingen. Het pensioenfonds voert niet actief de dialoog met overheden. De impact is naar verwachting zeer klein en is daarmee geen effectieve inzet van de engagementcapaciteit. De uitvoering van engagement kent drie vormen:

Via fiduciair vermogensbeheerder met bedrijven: individueel en collectief

Een van de vormen is dat de fiduciair vermogensbeheerder in gesprek gaat met bedrijven over de onderwerpen die van belang zijn voor onze deelnemers. Uitvoering door de fiduciair manager stelt het pensioenfonds in staat om invloed uit te oefenen op de engagement onderwerpen en nauwkeurig de voortgang en resultaten van de engagement te volgen. De fiduciair vermogensbeheer vertegenwoordigt het pensioenfonds in collectieve engagements. Een voorbeeld hiervan is het Climate Action 100+ initiatief. Climate Action 100+ richt op het bevorderen van klimaatactie door 's werelds grootste uitstoters van broeikasgassen aan te spreken. Ze werken samen met investeerders om bedrijven aan te moedigen ambitieuze klimaatdoelstellingen te stellen en transparantie te bieden over hun emissies en klimaatrisico's.

Via fiduciair vermogensbeheerder met externe vermogensbeheerders

Daarnaast voert het pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder gesprekken met de externe vermogensbeheerders (inclusief beheerders van passieve beleggingsfondsopties). In deze vorm van engagement ligt de focus op ESG-integratie. In dit geval wordt gestreefd naar aansluiting van het MVB-beleid van de vermogensbeheerder bij het beleid van het pensioenfonds (inclusief engagementbeleid) en de implementatie (waaronder rapportering) door de beheerder. Het is mogelijk dat het engagementbeleid van een externe beheerder afwijkt van het pensioenfonds. De beoordeling van de aansluiting is onderdeel van de managerselectie en -evaluatie. Het pensioenfonds heeft beperkte invloed omdat deze beleggingsoplossingen ook andere participanten kennen en de beheerders ook aandacht hebben voor hun belangen.

Via externe vermogensbeheerders van mandaten en beleggingsfondsen met bedrijven

De externe vermogensbeheerders voeren net als de fiduciair vermogensbeheerder gesprekken met bedrijven. Voor een deel van de beleggingsportefeuille, de eigen mandaten of beleggingsfondsen, heeft het pensioenfonds meer invloed op de engagementwerkzaamheden van de externe vermogensbeheerder. Het pensioenfonds heeft deze beheerders de opdracht gegeven namens het pensioenfonds het gesprek aan te gaan met bedrijven waar het pensioenfonds via hen in heeft geïnvesteerd. Ook hier kan individueel de dialoog gevoerd worden of in samenwerkingsverband met andere gelijkgestemde aandeelhouders.

17.4 Monitoring en verantwoording naar deelnemers

In het MVB-jaarverslag wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan de deelnemers over de engagementactiviteiten met bedrijven en externe vermogensbeheerders. Er wordt inzicht gegeven in de lijst van bedrijven, de voortgang, aan welk duurzaamheidsthema de engagement is gerelateerd en om wat

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

voor type belegging het gaat. Voor een aantal bedrijven wordt specifiek de casus en ondernomen stappen toegelicht.

Daarnaast ontvangt het pensioenfonds ieder kwartaal van de fiduciair vermogensbeheerder een update over de dialoog met een aantal bedrijven voor de beleggingsoplossingen waar engagement expliciet onderdeel is van de strategie.

Tot slot wordt af en toe voorbeelden gegeven van engagementtrajecten in de nieuwsbrief van het pensioenfonds. Het pensioenfonds streeft ernaar om de rapportage over engagement de komende jaren verder te verbeteren.

18. Bijlage XI: Landenbeleid

18.1 Achtergrond en doelstelling

Alle milieu- (Environmental) (E), sociale (S) en governance (G) -factoren zijn van invloed op de duurzame economische ontwikkeling van een land. Dit kan zowel door het mitigeren van negatieve factoren zoals kinderarbeid en milieuvervuiling, als door het stimuleren van positieve factoren zoals onderwijs en hernieuwbare energie. Landen en overheden die beleidsmatig geen prioriteit geven aan het beperken- en/of stimuleren van de juiste factoren of – die er om andere redenen niet in slagen om hier een (steeds grotere) positieve balans in weten te realiseren – zijn doorgaans controversieel. Daarom wenst Pensioenfonds Slagers hier in lijn met de OESO-richtlijnen niet bij betrokken te zijn. De OESO-richtlijnen zijn ook van toepassing voor staatsobligaties.

Negatieve impact op ESG-factoren kan zich in de context van het landenbeleid onder andere voordoen op de volgende wijze:

- **Goed bestuur (Governance):** er zijn sterke instituties nodig om een land te kunnen besturen en vrede, orde en veiligheid te kunnen waarborgen. Daarom zijn de institutionele factoren hierbij van belang, zoals de effectiviteit van de overheid, de politieke stabiliteit van een land en de 'rule of law';
- **Sociaal (Social):** sociaal kapitaal is van belang in een land. Burgers dienen in redelijke mate te kunnen voorzien in hun basisbehoeften (o.a. voedsel, onderdak), redelijke mogelijkheden te hebben om zich te ontwikkelen en te onderhouden (educatie en werk) en er dient voldoende sociaaleconomische stabiliteit te zijn om een toekomst op te kunnen bouwen (bijv. waarborgen van arbeidsrechten);
- **Milieu (Environmental):** natuurlijk kapitaal is van belang in een land waarbij de overheid haar burgers beschermt tegen natuurlijke externaliteiten, zoals natuurrampen en klimaatverandering, en er toegang is tot natuurlijke hulpbronnen, zoals water, voedsel en energie. Onder meer het beperken van klimaatverandering en beschermen van biodiversiteit zijn in belangrijke mate overheidstaken.

Om zijn betrokkenheid bij negatieve impact op dergelijke ESG-factoren te beheersen heeft Pensioenfonds Slagers een landenbeleid opgesteld. Dit landenbeleid bevat de uitgangspunten voor het identificeren van zulke vormen van impact in landen (door overheden) en geeft invulling aan de gewenste implementatie en monitoring. Dit beleid is een aanvulling op de sanctielijst, de lijst van financiële instrumenten uitgegeven door landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de EU of de VN is afgegeven zoals toegelicht in het uitsluitingenbeleid.

18.2 Beleid – uitgangspunten van het landenbeleid

Pensioenfonds Slagers hanteert de volgende uitgangspunten voor het landenbeleid:

- Identificeren en vermijden van controversiële landen die negatieve maatschappelijke impacts veroorzaken en (daarmee) het risico op reputatieschade of zelfs waardeverlies introduceren;
- Het landenbeleid is van toepassing voor obligaties uitgegeven door controversiële landen en hieraan gekoppelde staatsgecontroleerde ondernemingen (EMD) en voor staatsgecontroleerde ondernemingen in controversiële landen in het universum (EME);
- Gebruik maken van 'objectieve' en meetbare variabelen – geen individuele landendiscussies. Deze variabelen zijn bij voorkeur publiekelijk toegankelijk en transparant met voldoende dekking;
- Zowel de E-, S- als G-factor zijn belangrijk. Pensioenfonds Slagers wenst de betrokkenheid te vermijden (door uitsluiting) als de invloed op een factor als onvoldoende wordt beoordeeld. Hierbij nemen we goed bestuur, sociale factoren én milieu en klimaat op in het raamwerk om een compleet beeld van maatschappelijke risico's te krijgen;
- Uitlegbaarheid van het raamwerk als er controversiële zaken in het nieuws komen.

MVB-beleid – Pensioenfonds Slagers

18.3 Implementatie

De volgende ESG-variabelen zijn in lijn met de uitgangspunten passend als basis voor het landenbeleid. De fiduciair vermogensbeheerder is verantwoordelijk voor de jaarlijkse screening van de landen op deze variabelen, het doorlopend monitoren van de effectiviteit en aanscherping van de variabelen:

- E. Hulpbronnefficiëntie, gepubliceerd door SolAbility. Deze variabele meet o.a. energieverbruik, waterbeheer en verbruik van grondstoffen. De 10% landen met de laagste score komen in aanmerking voor uitsluiting;
- S. Global Rights Index, gepubliceerd door International Trade Union Corporation ('ITUC'). Deze index is een landenrating van arbeidsrechten en -veiligheid. Landen met de slechtste score (5+), en de 10 slechtst scorende landen, worden uitgesloten;
- G. Democracy Index, gepubliceerd door Economist Intelligence Unit ('EIU'). Deze index beoordeelt diverse governance-aspecten. De governance is onvoldoende als een land geclassificeerd wordt als 'autoritair regime'.

De toegang tot kapitaalmarkten speelt een rol bij de ontwikkeling van een land. Daarom heeft het de voorkeur om waar mogelijk 'inkomenseffecten' te voorkomen, waarbij armere landen worden uitgesloten. Daarnaast zal het universum van opkomende landen altijd controversiële activiteiten blijven bevatten. Om deze redenen zal periodiek geëvalueerd worden of de methodiek nog de juiste werking heeft. Als gevolg van het landenbeleid zal een behoorlijk deel van het staatsobligaties opkomende landen universum worden uitgesloten. De implementatie zal daarom als volgt worden vormgegeven:

- Vertaling van het landenbeleid in de index van de portefeuille. Naast de ESG-uitsluitingen wordt met de indexprovider indexregels gecreëerd om een goed belegbare portefeuille te verkrijgen, bijvoorbeeld ten aanzien van maximale gewingen van landen en ten behoeve van de liquiditeit. De index kan periodiek worden aangepast op basis van het landenbeleid. De fiduciair vermogensbeheerder zal dit proces coördineren ten behoeve van de efficiëntie;
- Selectie van een fonds- of mandaatbeheerder die de index passief zal volgen. De beheerder heeft geen invloed op het landenbeleid maar zal wel toetsen of de index belegbaar is.

18.4 Monitoring en verantwoording naar deelnemers

In het MVB-jaarverslag van Pensioenfonds Slagers wordt verantwoording afgelegd over de naleving van het landenbeleid.

19. Bijlage XII: Fiscaal beleid

19.1 Responsible Tax Principles

BPF Slagers sluit het beleid van het pensioenfonds voor maatschappelijk verantwoord beleggen aan bij de nationale en internationale standaarden, zoals die van de UN Global Compact, de OECD en de UNPRI.

Fiscale heffingen vormen een essentiële inkomstenbron voor overheden en zijn daarmee onmisbaar voor de stabiliteit en sociaal economische cohesie van de samenleving. Fiscale heffingen (zowel directe als indirecte heffingen) vormen daarentegen ook kosten voor het fonds die resulteren in een lager netto rendement voor de deelnemers. Het pensioenfonds tracht het evenwicht te bewaken tussen enerzijds de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het pensioenfonds en anderzijds het realiseren van een optimaal rendement na fiscale heffingen. Het pensioenfonds wenst dit te doen door het minimaliseren van fiscale risico's en door het verlagen van de belastingdruk waarbij effectief gebruik wordt gemaakt van de fiscale mogelijkheden binnen wet- en regelgeving. Aan de hand van bovenstaande uitingen hanteert het pensioenfonds de volgende 'Tax Principles':

Fiscaal compliant

- Het pensioenfonds wenst te handelen naar de letter én de geest van de (internationale) fiscale wet- en regelgeving.
- Het pensioenfonds wenst hiermee fiscaal compliant te zijn. Dit houdt in het tijdig, juist, en volledig indienen van aangiften en afdragen van fiscale heffingen (al dan niet door de betreffende asset- / fondsbeheerder) in alle voor het pensioenfonds aan de orde zijnde landen.

Fiscale pensioenfondsstatus

- Het pensioenfonds heeft een vrijgestelde status ten aanzien van vennootschapsbelasting. Het pensioenfonds wil dat in het kader van het aanhouden van bestaande of aangaan van nieuwe beleggingen wordt geborgd dat deze vrijgestelde status in effect blijft.
- Het pensioenfonds streeft naar een fiscaal gelijke behandeling als vergelijkbare buitenlandse pensioenfonds ten aanzien van (illiquide) beleggingen die door het pensioenfonds in dat buitenland worden gehouden.

Gezien de bijzondere vrijgestelde pensioenfondsstatus van het pensioenfonds is in beginsel het uitgangspunt dat slechts één keer belastingheffing plaatsvindt en dat het pensioenfonds niet slechter af moet zijn dan wanneer via een investeringsstructuur wordt geïnvesteerd. In praktijk zal dit echter niet altijd haalbaar zijn, vanwege operationele complexiteit die komen kijken bij directe beleggingen. Om deze operationele complexiteit te voorkomen zal de meest efficiënte fondsbelegging worden geselecteerd.

Fiscale planning

- Het pensioenfonds streeft naar een optimaal rendement door effectief gebruik te maken van de fiscale mogelijkheden binnen (internationale) wet- en regelgeving.
- Het pensioenfonds wil niet actief bijdragen aan (het mogelijk maken van) agressieve tax planning en daar ook geen gebruik van maken.

19.2 Tax Planning

Het pensioenfonds is zich ervan bewust dat 'tax planning' een methode is om een hoger rendement te behalen. Tax planning bij beleggingen is toegestaan mits wordt voldaan aan de letter en de geest van de wet. De huidige regelgeving en algemeen geldende principes van internationaal belastingrecht dienen hierbij als uitgangspunt. Daarbij onderschrijft het pensioenfonds de waarde van de initiatieven van onder andere de OESO en de EU die erop zijn gericht om via internationale coördinatie tot een evenwichtige wijze van belastingheffing te komen en de 'economische werkelijkheid' fiscaal te volgen.

Het pensioenfonds is risicomijdend met betrekking tot fiscale planning en wil zich derhalve onthouden van investeringen in fiscaal agressief geplande structuren. Dergelijke structuren (I) worden geacht niet in lijn te zijn met de huidige 'responsible tax' gedachte, (II) kunnen in strijd met zowel de letter als de geest van de Nederlandse en de buitenlandse wet en (III) kunnen leiden tot fiscale, financiële en reputationele risico's

MVB-beleid – Pensioenfondsen Slagers

Het pensioenfonds wenst niet te investeren in beleggingen waar gebruik wordt gemaakt van ongewenste fiscale structuren:

- Het pensioenfonds zal niet investeren in structuren waarmee de te betalen belasting wordt gereduceerd door gebruik te maken van kunstmatige en fiscaal ingegeven structuren die als kenmerk hebben dat ze niet in overeenstemming zijn met de economische werkelijkheid.
- Specifiek voor investeringen in ontwikkelingslanden wil het pensioenfonds niet betrokken zijn bij fiscale structuren die kunnen leiden tot belasting grondslag erosie in het investeringsland en daarmee de duurzaamheid van investeringen kan ondermijnen.

19.3 Fiscale Due Diligence

Om te kunnen toetsen of een belegging past binnen het hierboven gestelde fiscale beleid van BPF Slagers zal het pensioenfonds bij nieuwe beleggingen (op structuurniveau), evenals op aangewezen momenten ten tijde van het houden van beleggingsstructuren, een zogenoemde 'fiscale due diligence' uitvoeren om de fiscale posities van / bij een belegging inzichtelijk te maken. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen eventuele fiscale risico's versus de kosten van beoordeling. Bij illiquide beleggingen zal gegeven de langere looptijd en het niet/of beperkt kunnen bijsturen in principe een fiscale DD worden uitgevoerd op de specifieke structuur per manager. Bij liquide beleggingen zal dit alleen plaatsvinden in het geval van bijzondere/niet gebruikelijke fiscale structuren.

BPF Slagers hanteert als uitgangspunt voor iedere nieuwe illiquide belegging en nieuwe type fondsstructuur voor liquide beleggingen een fiscale due diligence uit te voeren dat zich richt op:

- De fiscale gevolgen van de investering;
- In hoeverre de investering vanuit fiscaal perspectief geschikt is voor BPF Slagers (als Nederlands pensioenfonds);
- In hoeverre de investeringsstructuur fiscaal efficiënt is;
- De mogelijke fiscale- en reputatierisico's voor BPF Slagers in het licht van de recente (internationale) fiscale ontwikkelingen; en
- Het naleven van de compliance verplichtingen zoals verwacht van BPF Slagers en relevante derden.